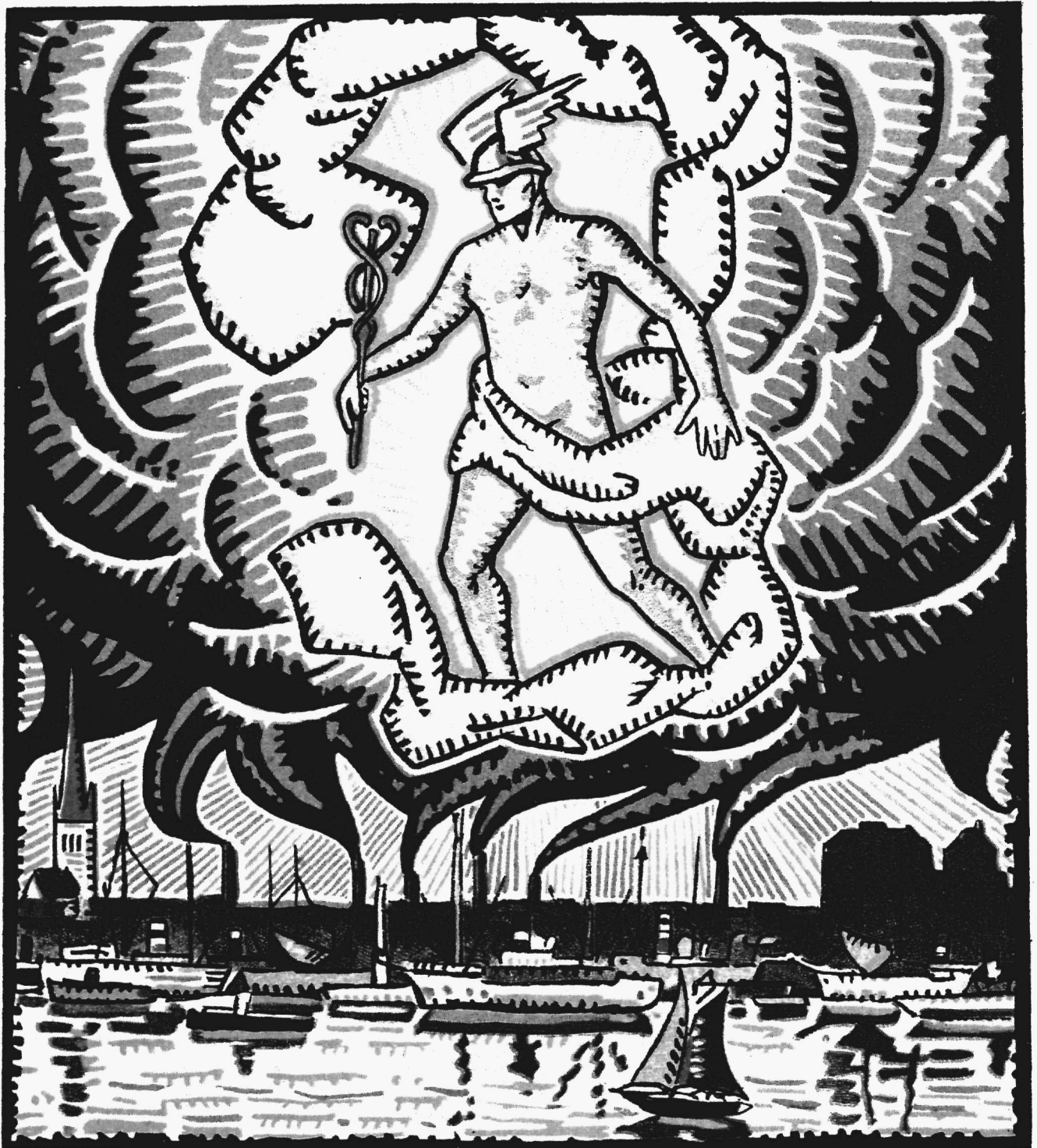

AQUA

Nr. 23.

9. Juuni 1923.

P. KIVITT

DAAMIDE TUALETTIDE SPETSIAAL-ÄRI

HAAPSALUS, KARJA T. 3.

J. SAAR

NAROOVA - JÕESUUS,
MEREKÜLA TÄNAV 32.

TALLINNAS, NARVA MAANTEE NR. 19.

ALATI SUURES VALIKUS ELEGANTSSED VIIMASTE
MOODIDE JÄRELE VALMISTATUD DAAMIDE KLEIDID,
KOSTÜÜMID, MANTLID, PLUUSID JNE.

VALMIS JA TELLIMISTE JÄRELE, TÖÖ OSAVATE MEISTRITE JÄREL-
VALVEL, KIIRE JA KORRALIK. HINNAD VÄLIASPOOL VÕISTLUST.

PABEROSSID

„% TUBAK“ TALLINN

ON

EESTLASTE
ETTEVÕTE

BALTISKI MAANTEEL Nr. 19

Vabriku telefon 8-68 ja kontori telefon 20-86

Ajakiri

„Agu“

on soliidsetele äri-
dele väga sünnis
kuulutamiseks.

Kuulutustel selles ajakir-
jas on kestav mõju,
neid ei vaadata üks, vaid
kümme korda,
sest pildiajakirja ei
visata lugemise järele
ära, nagu ajalehte. Selle-
pärast kuulutage „Agu’s“.

Kuulutused ära anda
või saata „Päevalehe“
kontori, Tallinnas.

AKTSIASELTS

” O D O R ”
TALLINNAS

PÕHIKAPITAAL MK. 8.000.000.—
TAGAVARAKAPITAALID „ 2.500.000.—
JOOKSEV ARVE PÕHJA PANGAS NR. 22

PARFÜMEERIA-, KOSMEETIKA- JA
MAJANDUSTARBEAINETE VABRIK

Juhatus, peakontor ja tellimiste vastuvõtmine: Tallinn, Jaani tänav 6
Kõnetraat 1423 -- -- -- Telegrammi aadress: Odor, Tallinn

M Ü Ü G I L :

Lõhnaõlid
Lõhnaveed (Eau de Cologne'id) kolmekordsed ja lilled lõhnaga
Äädika-essents 80%
Puuvilja-siirupid
Veini-ekstraktid
Puuvilja-essentsid
Kingakreemid, mitmet värvi
Õmblusmasinaõli
Juukseõli
Metallipuhastamise määre „Edu“
Kaneel
Pipar, must
„Lutika surm“
„Prussaka surm“
„Sõber“, kööginõude küürimise pulber

Veesaapa määre
Tindid - alisariin, kopiir, -värvilised ja hektograaf
Templivärvid
Kontoriliim
Ligua ferri albuminati
Hambapulber
Puudrid
Glütseriin-kreemid
Vegetal
Männi-ekstrakt — vannide tarvis
Jootmise vedelik
Naftaliinplated
Kärbsepaber
j. n. e. j. n. e.

A. Berg

Harju tän. 30, Tallinnas.

Moodi- pudu- ja
peenikesed nahk-
kaubad suures
- - walikus. - -

Shokolaadi- ja
kompvektivabrik

A/S. „Renommée”

Tallinn,

Volta tän. 3, kõnetr. 21-70

kontor

V. Viru t. nr. 13, kõnetr. 16-72.

Süsti

eelolevaks suvitushooajaks soovitab

A.-S., „Massoprodukt“

Tallinnas, S. Tartu m. nr. 61-d, kõnetraat 18-96.

Registreeritud vabrikumärk **A.S.M.**

Vabrik valmistab süsti 7-mes mitmesuguses tüübis. Aerud mitmesuguses valikus.

==== 1923 a. hooaja uudis ====
kalaõngitsejatele, jahimeestele ja turistidele:

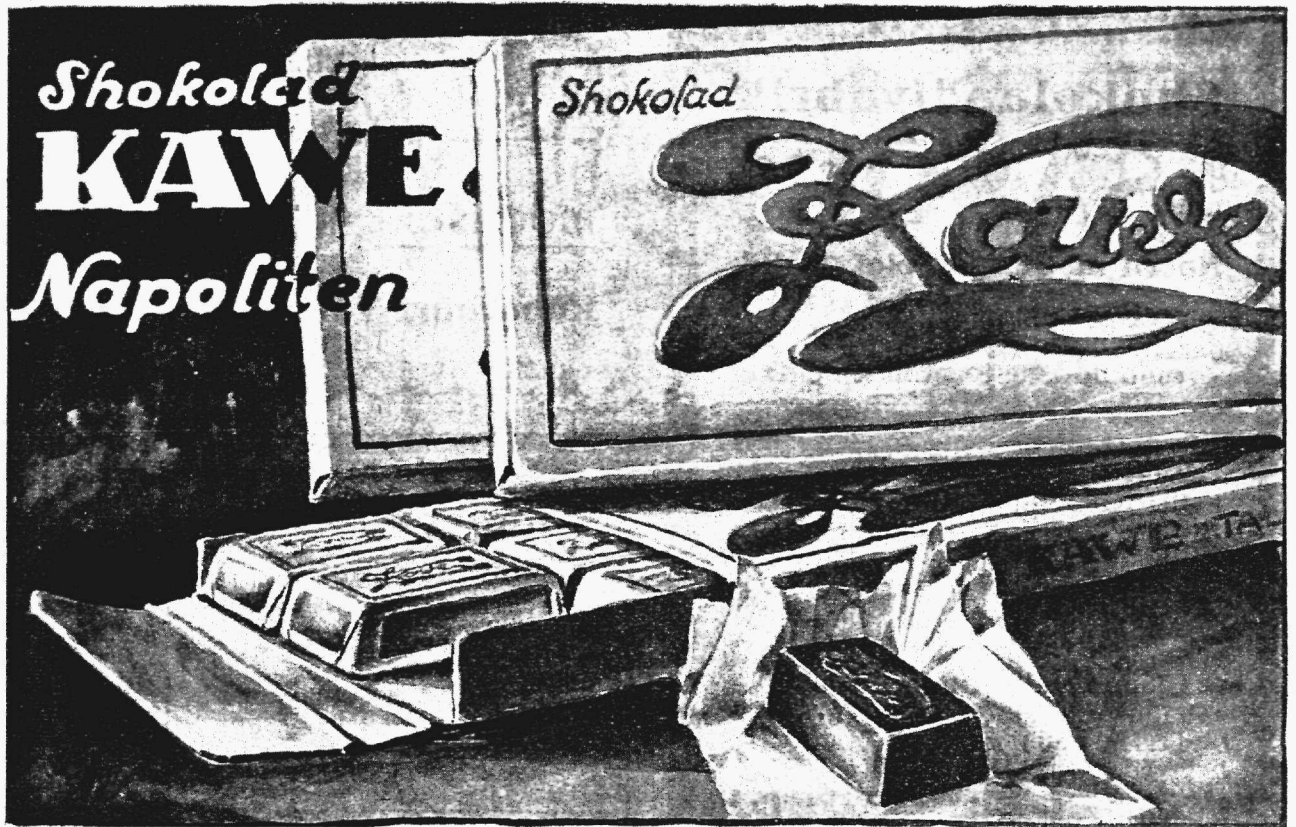
Kortspaadid

(kokkupandavad süstad)

kokkupandult kergesti transporteeritavad
raudteevagunis, autol, jalgrattal jne., kannav-
vad kahte inimest, kaaluvad kõigest 45 naela.

Palume meie väljapanekutega
näitusel tutvuneda.

Hinnakirjad nõudmise peale.

Soovitame ladust ja muretseme tellimise peale kohale isesõitjaid ja veetavaid

REHEPEKSUGARNITUURE

Inglise ja Saksamaa vabrikutest; Ameerika, Saksamaa ja Rootsi rohu- ja viljaniitjaid ning hobuserehasid ja nende osasid; atru, äkkeid, külvimasinaid; kunstväetisaineid, masinarihmu, masinaõli, vesikivi valamise materjaali, naelu, rauda jne.

A L F A

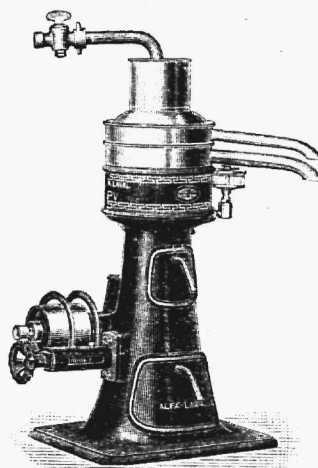
koorelahutajaid,

Valmistame aastakümnete jook-
sul saadud kogemuste põhjal
piimatalituse sissesea-
dete eelarveid ja plaane

TALLINNA EESTI
MAJANDUSÜHISUS,
TALLINNAS,

Viruvärava puiesteel 21,
kõnetr. 85. Telegrammi aadress
„ESTOKOMMERTS, TALLINN”

Näitusel oma paviljon. Aurujõu-
line piimatalituse sissesead ja
aurujõulised peksugarnituurid iga-
päev töötamas

A S T R A

piimatalituse masinaid

Valmistame aastakümnete jook-
sul saadud kogemuste põhjal
piimatalituse sissesea-
dete eelarveid ja plaane

TALLINNA EESTI
MAJANDUSÜHISUS,
TALLINNAS,

Viruvärava puiesteel 21,
kõnetr. 85. Telegrammi aadress
„ESTOKOMMERTS, TALLINN”

Näitusel oma paviljon. Aurujõu-
line piimatalituse sissesead ja
aurujõulised peksugarnituurid iga-
päev töötamas

Shokolaadivabrik „SASÕE“

Narva m. 32. Telef. 18-38.

Soovitab rikkalikus valikus
oma tööstuse maiusaineid:

Shokolaadi tahvlites, shokolaadikompekke ilukarpides, karamelle, monpasjed, marmelaadi, pastille jne., jne.

Hinnad väljaspool võisilust.
Müük en detail ja en gros.
Jällemüüjatele 0/0 0/0.

Kõige ilusamaid
naisterahva **JAKKE**
ja igasuõu
moodsaid **kübaraid**
soovitab
kübaraäri Vana Posti tän. 5,
Tallinnas.

A. ADAMKA
Tallinn, Vana Posti tän. 2

Jalanõudekauplus.

Alati saadaval suures väljavallikus kõige uuema moe järele jalanõusid nii oma töökojas valmistatud kui ka väljamaa omi. Tellimised täidetakse korralikult, hinnad õiglased.

Kõige austusega **A. Adamka.**

Paul Michelson.

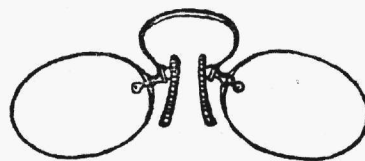
Väike Karja t. 6. Tallinnas.

Karvanahkade,- kübarate- ja mütsidekauplus.

Hea kaup ja odavad hinnad.

Kasukaid võetakse suveks hoiule, et koide eest kaitsta.

O S K A R W I I K M A N N I
KELLASEPÄÄRI JA I KLASSI TÖÖKODA
::: VIRU TÄN. NR. 15. :::

UUK,
Narva mnt. 4.
Tallinnas.

Ajakiri „Agu“ on soliidsetele äridele
väga sünnis **kuulutamiseks.**

Kuulutustel selles ajakirjas on kestav mõju, neid ei vaadata üks, vaid **kümme korda**, sest pildi ajakirja ei visata lugemise järele ära, nagu ajalehte. Sellepärast kuulutage „Aos“.

Kuulutused ära anda või saata „Päevalehe“ kontori, Tallinnas.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL

I AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TANAV 2

TOIMETAJA KONETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

Dr. K. A. HERMANNI PÄEVARAAMAT.

Toimetuse märkus. See päevaraamat, kirjutatud K. A. Hermannil poisikese- ja noormehepõlves, on väga huvitav kultuurajalooline dokument. Ta annab pildi ühe meie haudavarisenud tegelase hingeelust, annetest, püüetest ja ideaalidest, ka neist tingimustest, milles K. A. Hermannil noorpõlv möödus.

Päevaraamatu autori kirjaviisi oleme muutmata jätanud.

„Keik omma immeja lapse põlwe ollen minna omma wanne matte käest kuulda sanud ja sedda ka nende jutto järrele ülleskirjutanud. Ni hästi minno lapse põlli, kui ka minno noore mehhe ellu on keik täis willetsust, nenda üttelda nagu üks allalinne wõitleminne; agga sest ei saand ma enne arro, kui ma jo luggend mees olin. Muidugi ei olle Jummal keiki hea põlwe tarwis mailma sisse lonud, waid ühte tahhab temma parrema põlwe teist jälle willetsusse läbbi ennast tundma õppetda.“

„Minno sündimisse pääw olli 11. Sept. 1851. Minno emma jäi mo ilmale tomisest sadik haigeks ja temma haigus läks ikka raskemaks. — Kui üks nädal möda sai, siis nähti tedda jälle terwemaks sawad ja ta hakkas jubba süa wõtma. Agga teise nädali lõppul läks temma wanni ennast pessema; kui temma wannist olli wälja tulnud, siis tullitemma haigus jälle ta peale ja läks nüüd weel pahhemaks kui enne ja pea olli temma — — surnud! Ja jättis mind, ühte kahhenädalist lapsokest

K. A. Hermannil nooreea pilt.
1871. aastast.

sia ilma peale issa holeks. — Keik innimessed, kes mind on näinud, on ikka üttelnud: Ei se kül ellusse ei jä, sest igaüks woib arwata, mis ühhest ni norest lapsest woib sada, kes pealegi haige on. Agga Jummal arwas teisiti, kui innimessed; temma tah-tis mind ka mailma ello maits-ta lasta. Minna jäin ellusse ja sain, 30 Sept., arwata 5 päewa peale mo emma surma, ristitud. Wadderiks heit-sid: Põltsama õppetaja E. Horschelmann, P. Reinhardt ja O. Karl Joseph ja üks naesterahwas M.

Pärrast sedda wiis mind üks minno emma suggulane naesterahwas, nimmega Käll, Põltsamale suggulaste jure, kus ma 15 nädalid wibisin. Selle aea sees olli mo issa enne-

sele ue naese wõtnud. Siis sain ma jälle taggasi widud issa jure, kus ma omma issa, wõeraemma ja wahhete wahel ka Källo hole al kaswasin. Muidugi teada ei olnud se kaswataminne mitte ni kerge, kui muu laste kaswataminne, kelle emmad weel ellawad; sest minna niddin sure waewaga södetud sama, agga teised emma pimaga.

Nenda kaswasin ma kunni ma 5 aastaseks sain, siis hakkasin ma ka ramatud õppima, ja et ma üksik laps olin ja meie maeas mitte teisi lapsi ei olnud, kes mo aea olleks ärrawiitnud, siis õppisin ma ka kaunis šure holega ja pea olli luggeminne mul käes, sest armolinne Jummal olli mulle kaunis hea mõistusse annud.

Siiski ei olnud mo lapsepõlline ello mitte nenda, kuidas ta peaks ollema, waid ma olin ka mitmes tükkis wäga wallato ja üleanneto nenda kui ma tahhan juttustada. Ükskord mängisin ma teiste lastega waino peal ja mo issa taggus seppikoeas, sest ta olli külla sep. Kui meie jo mängo ollime lõppetanud, siis hakkasid teised koeo pole minnema ühheteise kaelast kinni hoides ja lauldes, agga mind ei wõtnud nad mitte ennestekka. Minno meel selle ülle pahhameel, wõtsin wankre rõugo seppikoea eest ja wiskasin neile järrele. Õnnetusseks trehwas rõuk kohhe ühhe tüttarlapse otsa ette, nenda et werri tagga olli. Kurri olli tehtud, trahw piddi tulles. Tüttarlapse emma kaebas sedda warsi mo issale ja se parkis ka warsi mo püksid punnaseks. —

Üks teine kord kautasin ma ommad sapad ühte oea äre ärra, mis meie liggidal olli; agga õnneks leidis neid Annikwerre koolmeister jälle üllesse ja tundis minno sapad ärra ja tõi taggasi ja minna jäin se kord nahhatäiest ilma. Nenda ollen minna weel mitmed muud ülleantumad tükkid teinud, mis ei maksa siin nimetada ja mis eest ma mõnni kord üsna punnase kirjud kintsud sain. —

Kuida ööldud, et Jummal olli mulle head annid annud. Ma olin wie aastane, kui ma jo luggeda oskasin, ja ma luggesin siis ni sure holega Piible ramatud, et mo wannemad hakkasid mo silma näggemisse pärrast kartma ja matsid mittokord ramato mo eest ärra; agga mis se keik aitas! minna nutsin ja urrasin senni kaua (wõera) emma kallal, kunni ta jälle sedda mo kätte andis. Minna ütlesin allati: „Jummal on mind seks mailma sisse lonud, et mu'st üks koolmeister peab sama.“

Kui ma seitsme aastaseks olin sanud, siis ehhtas mo issa ommale ue maja, mis läbbi temma, kes jo muidugi waene mees olli, weel ennem waesusse sisse juhtus.

Mittokord istusime meie ühhes, koos laua äres, wessi silmis, sest et ühtegi süa ei olnud. Siiski saime meie pärrast jälle jone peale, nenda et igga-päwasest leiwast mitte paljo pudust ei olnud.

Nattuke aega enne maja-ehhitamist olli mo emma ka ühhe pojaga mahha-sanud, kelle nimmi Jakob pandi.

Kui meie jälle nattuke korra peale ollime joudnud, tulli minno koli minnemise aeg kätte, sest ma olin jo kümne aastaseks sanud. Esi-

mesel talwel käisin ma Redestel päwadel üksipäini, sest et küllakolis kümne ja ühheteistkümne aastased lapsed üksi Redel kolis käiwad. Enne koliminnemist tulli mul ka kord õppetaja ette minneminne kätte, et nähha saaks, mis ma koddo olin õppinud. Polnud ka sealgi wigga; sain mällestusseks pildi kingitud, kus peal nähha olli, kuidas kahheteistkümne aastane Iesus templis olli.

Selle aja sees, se on 3½ aastad peale Iakobi sündimist, sai minno emma ühhe tütreaga mahha, kedda Annaks sai nimmetud.

Kaksteistkümne aastaseks sanud, läksin ma pärris koli, se on mitte ennem Redel üksi, waid igga-päaw. Segi talwe läks möda ilma et just tähhele-pannemise wäärt asjo olleks ette-tulnud. Muud kui pean agga ütles, et sel talwel ma jubba kirjutama õppisin. Kewwade läksin õppetaja ette ja sain ühhe weikse ramato kingitud.

Kewwadel peale koliskäimist piddin ma meistri jure minnema ammetid õppima, ehk kül mul kolist ärra minna hirmus kahjo olli. Esite läksin (panni mo issa mind) ühhe kingseppa meistri jure (Lukas), kelle jures ma agga mitte kaueminne ei olnud, kui kolm nädalid, sest et üks teine meister, kes rätsep olli (Müller), mulle lubbas rided teha, kui ma temma jure tulleksin. Muidugi teada, ei põlganud ma head kaupa mitte ärra, sest et ma Lukasse käest ridid ei sanud. Ma läksin senna.

Selle meistri jures näggin ma esiteks mis hantwärgi õppipois on ja kuidas ta peab tööd teggema. Seal ei wadatud argipäwa agga pühha päwa peale, waid allati piddid tööd tegema. Pealegi ei tulnud neist lubbamistest, et ta mulle rided piddi teggema ja ka nattuke kolis käia laskma, ühtegi wälja, waid se oli keik ärraunustud. Õnneks ei olnud mul mitte kontraht tehtud, waid ma woisin sealt põrgo hauast weel ärra peasta; sest seal ellati üht hirmsat jummalakartmatta ello. Meie maggasime kahhe teise õppipoisiga talli põningul. Seal-sammas põningul maggasid ka kaks tüdrukud; muidugi teada ei olnud õppipoistel nüüd ennem arro peas; isseärranis olli teine neist üks hul; temma suul ei olnud ennem põhja al. Praego, kui ma selle peale mõtlen, tousewad mul ihho karwad püsti, sest ta kurriloom ei lasknud neid tüdrukuid, agga ka meid teise õppipoisiga maggada. Keik sedda piddin minna üks noor laps kuulda sama, kas se ei olleks minno hinge hukkatusse sisse saatnud?! Minna wõtsin sellepärrast kätte ja läksin, pärrast sedda, kui ma nelli kuud olin seal olnud, sallaja ärra. Se ei olnud kül kogguniste mitte illus, agga siiski ei olle ma sedda ilmaski tagga kahhet-senud, sest et ma nüüd teadsin, et ma jälle koli woisin minna. Wõite issegi arwata,

Juuni 1870.

Kahetkümmne neljandamal oli Saanipäev. Meil (Põltsama) peeti sel päeval nagu iga aasta Suvnu aja püha. Ka sel pühal said minu tehtud laulud lauletud, ehk küll need juba minevat aastafed olid.

25. Sel päeval käisin oma kallist lõpva M. Suvmannit vaatamas, kes Anstaldi (Carlshowi) koolis käib ja juba secun-daner on. Et kool nüüd lahti on, seepärast on ta oma isa juures kooliwaheajaga pidamas. Käijime kahekeisi mõnda kalgast lehkawat metsaalust ja ajasime magulast juttu, walt-hellugetime raamutid, rääkisime oma Eestrahwa elu üle, sest ka tema, niipalju kui mina tean ja näen, on üks, kes oma rahwast armastab, seepärast võib ka loota, et tema ükskord nende heaks mõndagi saab tegema. Nõnda juttu wõttes läksi aeg xuni õhtuni ünda tähelpanematta ja mina ei jaänd, ehk see küll minu jookswimine oli, mitte endin sel päeval kodu tulla. Magajin öödel ja alles 26. lõunaaeg hakajin kodu poole tulle-ma, pärast seda, kui ma Suvmanniga weel mitme asja üle olin juttu ajanud. Ta lubas mind, kui ma Peterburgis olen, ükskord waatama tulla, kui ta juba student on. Muidugi tunnen ma ennast meelitud ulewad, kui misjagu mees kind waatama tuleb. Stinnaks jeda Sumal, et se kõik nii lähaks! Kui se Sumala nõu ei ole, et minuist üks suurem mees peab laadma, siis loodan ma ometi, et temast üks auus mees wäl-jatuleb, kes ka mindgi ei saa arapõlgama.

26. Lapsin ma Rõina wõi peegli wabriku kuhu mind küllaliks oli kutjutud. Fõudjin tõhta el. Finna, kui nemad jult parajaste trepi peal istujid. See peal käisin ka üht oma kooli poliisi vaatmas, kes üks wäga uusin õppija on. Ka te-mast võib minu arwates üks tark mees laada, kui ta saab kooli pandud, nõnda kui lootus on ja kui ta siis weel nii wä-jinaks jääb, nagu ta nüüd on. Tema nimi on Bergmann. — Kui ma wabriku olin jõudnud, wõeti mind jeda ühe teise kooli lapp wanematelt (küll) armfarte wasta. Magajin ööd

K. A. Hermanni käekirja näide.

egga ma selle eest ka ilma maenitsuseta ei jäänd.

Nüüd agga tousis mul üks wägga suur himmo suremasse koli minna; agga kuidas wisi sedda peale hakkata? Issa ellas juba muidugi käest suhhu, kellega pididi ta mind kolitama? Agga kas ma sest arro sain, et temmal nii kassina olli? Walle! Minna nuiasin sennikaua temma peale, kunni ta wimaks järrele andis. Ehk küll enne koliminnemist mind weel üks rätseppa meister ennese jure tahtis, agga minna

ei wõtnud enam sedda kuuldagi, waid läksin koli. Seal tullin ma kaunis heasti omma asjaga wälja. Essimessel talwel joudis mo issa weel mulle leiba jure anda ja koli-rahha ärra maksta. (3 rbl.) Kül mõtlesin ma nüüd mitto kord: Kui mo ristiissa Põltsama õppetaja Hörschelmann nüüd weel ellaks, siis olleks mul palju kergem ollema ennast kolitada. Agga mis tehha! temma olli jo siis surnud, kui ma alles nelja aastane olin. Nenda läks mul esimenne talwe Põltsama Parochiali kolis möda.

Selle aea sees olli mo emma weel ühhe pojaga mahha sanud, kedda Mik nimmetadi.

Et agga nüüd ikka waesemad ajad tullid ja minno issa enam ei arwanud teisel talwel koli rahha minno eest maksta, sellepärast läksin ma selle rahha eest koolmeistri karja ja selle eest olli mul siis teisel talwel kool pri, muudkui issa piddi mulle süa jure pannema. Se ei olnud tal kül mitte kerge agga tal olli siiski woimalik sedda teha. Kui se talwe olli möda läinud, siis läksin ma jälle koolmeistri karja, et kolmandamal talwel jälle koolgi pri olleks. Sel suwwel agga äppardas willi weel enam, nenda et kolmandamal talwel enam mu issa mulle ei joudnud süa jure. Ka riet olin ma karjas ja kolis jo paljo kullutanud, sepärast tulli ka sest pudus. Et se kõik pudus, siis piddin jo kolist ärra-wõetud sama, agga mul ollid Iummal tännatud sekord truid kolli-wennad; nedsammad andsid mulle korra järrele süa. Nenda läks kolmas talwe möda. Muidugi ei olnud mul nou enam koli jäda, sest omma teada olli se jo häddapärast läbbi, agga mis nüüd peale hakkata.

Ükskord kuulsin, et koolmeister piddas nou, mind Põltsama Elementari koli panna.

Minna piddasin sedda kogguni woimatuks. Agga tulli kewwade ja wata imet! pärast Lihhawõtte pühhi wiis mind Parochiali koolmeister Elementari koli. Mis minno arwates woimato olli, se olli ommeti, muidogi teada Iummala abbi läbbi woimalik; sest Iummal olli mitme hea sõbra käed lahti teind ja mõnne rubla kokku pannud, nenda et ma ühhe terwe aasta woisin kolis käia. Se aeg oli Ülestousmisse pühhas 1867 kunni Ülestousmisse pühani 1868. Minna olleks piddand kül Janipäwani kolis ollema, agga kurri rõuge tõbbi tulli peale ja wõttis werand aastad koli aega jurest ärra. Kui keegi peaks küssima: kust sain ma sel koli ajal süa? Sellele wastan minna: Muidugi ei jõudnud minno issa mulle süa anda, waid meie õppetaja Karl Maurach, Jummal õnnistago tedda tuhhat wõrra selle eest! sõtis mind keik selle koli aja, kui omma last. —

Juni ku 1868.

Sel kuul läksin minna koddo omma issa jure ja aitasin omma issat mõnne töde jures. Igafüks wõib issegi arwata, agga ma ramatuid ärra ei unnustanud.

Juli ku 1868.

Sel kuul otasin minna omma leri aega tullema, sest et ma jubba selle arrulinne olin. Tö lähhäb ikka issa jures eddasi.

August 1868.

Rukkid sawad jo leigatud ja mu willi korristud, mis ühhel waesel innimesel on, agga leri aeg ei tulle weel mitte.

September 1868.

Nüüd on se odatud aeg kä, sest 16-mal lähän ma leri. Jah see on kül üks armas aeg; kahjo et ta ello aeg üks ainus kord tulleb. Jubba on need kolm nädalid mööda; ja pean Issanda armo lauale minnema. Minna waene põlle elladesgi sedda wäärt, agga ma pallun siiski: Issand ärra lasse sina mind oma ihho mitte kahjuks maitseada, waid iggaweseks hinge kassuks!

Oktober 1868.

Selle ku kuendamal päwal sain ma Issanda armo lauale wõetud. Nõnda läks minno leri aeg möda. Nüüd läksin ma Beermanni issanda jure talweks abbiks, lapsi kolitama ja algasin omma ammetid muidugi teada 7-mal.

Nowember 1868.

Kolitamise tö lähhäb ikka eddasi omma wisi. Muud ei olle sel kuul ühtegi ette tulnud.

Deetsember 1868.

Selle ku sees satis mulle onkel Peterburgist, kedda meie ammo kuddunuks ehk surnuks arwasime, hea hulga riid, mis siiski keik wanad ollid.*) Meie oma õppetaja lassis mulle ka jubba Oktobril ühhe kalewisse ülikonna teha sest muidu ei olleks mitte wõind lauale minna ühes sakstega. Sest ma olin saksa leris. Need rided, mis onnu satis, ei passind keik mulle, waid piddid muist mo norema wenna Jakobile antud sama. Muud ei olle selle kuu sees ette tulnud.

Januar 1869.

Kallid Joulu pühhad on mööda*). Teisel pühhal läksin minna omma ristipappa jure wõerussele ja olin senni kui ue aastani seal. Kui ma ärra tullin sain ma üks paar kindid ja ühhe särgi, peale sedda weel ühhe rubla rahha, pearahha maksmiseks, sest juba tahtsid kohtomehhed minno ridehilbukessed oksjoni wisil ärra müa pearaha eest, mis 450 kop. ja mis ma senni aeani weel ei olnud maksnud. Õnneks jäi weel sekord järrele hiljema maksmise peale. Olleks nüüd need kolm rubla, mis onno satis alles olema, siis põlleks sest ühtegi ollema, agga ma olin sedda jo ärra kullutanud tarwliste asjade eest. 7-mal algasin jälle omma koli-ammetid. 15-mal selle ku päewal tullid passunad Põltsamale, sest neid olli Now. kul Saksamaalt kirjutud; muidugi teada, hakati nüüd warsi õppima. Puhhujad ollid warsi käes, kelle seast mina ka üks olin. Kül olli raske õppida; esimessel ja teisel nädalil ollid mokkad üsna paistetand ja katki, agga jubba kolmandamal ja neljandamal nädalil läks assi

*) Onnu oli mulle ka kolm rubl. rahha saatnud ramatude osta.

parreminne. Kui kolm nädalid ollime õppind, siis läksime kirriko essimest korda puhhuma, kus ka ühhes passunad said sisse-õnnistud.

Webruar 1869.

Passuna mängimine lähhab ikka eddasi, agga lõppeb ka pea ärra. Kolutamine lähhab ka omma sodo eddasi.

März 1869.

Selle ku lõppul oli Parochiali kolis eksam ehk katsuminne.

Ilm hakkab jubba üsna warra sojaks minnema, sest jubba selle ku 25—31 päwani olli jo Ma paljas.

sedda teme. Agga ei mitte ükspäinis wiolitega ei sa meie ette-mängima, waid ka Põltsama Ma koggudusse lauljad ja ka Hantwergi seltsi lauljad on lubband liggi aitada. Ülestousmisse pühhad on nüüd möda ja aeg jouab jubba kätte, sest peale pühhade sel pühhapäwal, se on 27. peab kontsert ollema. 26.mal katsusime weel järrele ommad laulud ja mängud ja nüüd on aeg kä. Läks kaunis õnnelikult möda, ehk kül mitte paljo sisse ei tulnud. Nattuke peale 30 rbl. h. noh! Jummal olgo süddamest tännatud ka sellegi anni eest, sest sellega woin minna jubba mõnned head tunnid wõtta.

Weel enne kontserti tulli agga weel üks teine assi ette, ja se olli külla koolmeistri ek-

Foto Parikas

Anikvere koolimaja, Põltsamaal, kus K. A. Hermann koolis käis.

Minno weike kool on ikka wanna wisi, muud kui nüüd tullewad 3 kolilast jure. Beermanni issand on jo Tallina läinud kirrikuid ehhitama; agga suur kool seisab weel peale temma kaks nädalid kous.

Sel kuul on ka weel tähhele panna, et meie kaupmeeste pursidega ühhes mängima õppisime, wiolitega. Agga mitte muudkui mängo wõi tantso tükka. Et agga nüüd Beermann nägi, et meie jo middagi woisime, siis arwas temma, et meie woiksime ühhes koos minno heaks üks kontsert anda ja räkis sedda ka warsi klubbi waunematele, sest et meie nõu olli klubis kontserti pidada ja se sai ka warsi lubbatud nende poolt.

Muidugi teada ei olnud mul selle ülle mitte wähhä head meelt, waid ma römustasin end wägga, et mul nüüd ommeti lotus on jälle middagi õppida, sest et ma alles kogguni rummal ollen.

April 1869.

Nüüd õppime üsna tubliste wiolitega kokko mängima, sest meie teame, mis tarwis meie

sam, mis meie ühhes teistega piddime teggema. Noh polnud ka Jummal tännatud suurt wigga ühti tullime keik hästi läbbi, muud kui üks jäi kinni. Tullime parrajaste kontserti ajaks koddod.

Ilm on selle ku lõppul wägga illus ja soe, ehk kül keigil pudel weel lehta wäljas ep olle. Wessi jões on jo ni soe, nago Janipäwa aeges. Jubba olleme mitto korda ujumas käinud.

Orrased haljendawad illusti; sest on lotta, et Jummal ommeti jälle parremat wilja aastad annab, kui mullo aasta olli. Willi on nüüd kül hirmus kallis ja waestel innimestel põlle kuskilt tööd leida, et nad wõiksid ommale rahha tenida ja leiba osta, sest rukki wak maksab jubba 4½ rubl. h., mis peab üks inimenne seal teggema, kui tal rahha ei olle. Muidugi pannewad need tallopojad ni hästi kui mõisnikkud, kelle põld minnewaasta wähhägi õnnistas, nüüd heaste rahha kukrusse. Minno wannemad on ka nüüd sures häddas leiwa pärrast, sest et ka nemmad wägga wae-

II. Kaubandus- ja tööstusnäituse avamine 2. juulil Tallinnas.

Foto Rambach

Näituse avab a.-s. „Näituse“ juhatuse esimees A. Janson.

sed inimessed on ja kolm last toita ja omme-
ti kuskilt tenistust leida ei olle. Jummal
hoidko teist niisuggust 'aastad' tullemast! Ehk

kirjutanud, et meie Jakobit temma jure pid-
dime saatma, et temma saaks tedda siis am-
metid õppetama ja ka nattuke kolipanna.

Selle järele kõneleb valitsuse esitaja — kaubandus- ja tööstusminister G. Vestel.

minna kül nälga ei
tunne, siiski minno
waesed wannemad!

Mai 1869.

Et nüüd üpris
kallis aeg on ja
waestel wannematel
ommad lapsed ras-
ke toita on, sepär-
rast tahtsime meie
jo minno wenda Ja-
kobit Põltsamale
meistri jure panna;
agga et temma alles
koli asjade sees kog-
guni rumal on, se-
pärast ei lasknud
õppetaja sedda mitte
kogguni tehha. Ülle
õppetaja kelo ei taht-
nud meie mitte kog-
guni tehha, sest
temma olli ka alles
minnewa talwel
Prochiali kolis olnud
ja ei oskanud weel
mitte õieti kirjutada.
Õnneks olli agga
onkel Peterburgist

Sedda räkisime
meie õppetajale ja
temma kitis ka sed-
da nou heaks, ja et
nüüd just üks mees
parrajaste senna rei-
simas olli, siis joudis
ka lahkumisse tund
pea liggi 5. Mail, se
olli üks esmaspäaw,
joudis kätte, ilm olli
illus, linnud laulsid
taewa al, päaw pais-
tis sojaste, sai lahku-
minne tehtud, olli
kül kurb; sest iga-
üks woib arwata,
mis ühhe wanne-
mate südda sees
peab ütlemä, kui ta
omma lapse, kes al-
les 11 aastad wan-
na, peab ni kaugele
ärä saatma, kus
ennam omma silmad
tedda ei nä egga

kõrwad temast üh-
tegi suuremad ei kule,
kuid ükspäinis arwa
kirja läbbi. Mõttelgo
ommeti Põltsamaalt
Peterburgi on pealt
300 wersta ja senna
piddime tedda saatma.
Agga kuidu ööldud,
ei woi parrata: leib
on kallis ei jousa toi-
ta. Sepärrast minne,
armas wend Issanda
rahhuga! — Nenda
lahkus temma. Peaks
se kõige-armulissem
Issa taewas temma
peale hallastama, et
ta mitte hukka ei läh-
häks seal sure linna
sees, kus eksitajaid
küllalt on, sest ta olli
koddoo wallato pois!

Nüüd lähhäb min-
no ello käik ikka wa-
namodi. Kolitamine lähhäb omma sodo eddasi,
ehk kül seal jures mittugi pahha ette tulleb,
sest et need, kedda ma õppetän, alles kogguni
rummalad on. Isseärranis teeb mulle kurwas-
tust ja mele haigust koolmeistri omma tüttar,
kellel kül üks hea moistus on agga ommeti
seal jures wägga wallato on ja kogguniste õp-
pida ei tahha, on küll kurb luggo, agga mis
woib tehha trahwida
tedda ei woi, sest se
on pahha ja emmand
ei trahwi ka tedda
nenda kui õigus on.
Teistega lähhäb assi
parreminne, sest neid
woib kõwwemma wa-
litsusse al piddada.

Pühapäaw, sel
18. ollid koolmeistrid
kous priusse - Jubeli-
piddo laulusid õppi-
mas; seal tulli ka üks
koli-herra, nimmega
Dr. Schneider senna
ülle kulama. Et tem-
ma suur mängo mees
on klawweri ja orreli
peal, siis mõtlesin
minna jo ammugi tem-
ma käest tundi wõtta.
Põlnud agga selle-
tarwis rahha. Nüüd
agga sain juttule tem-
maga, ja temma lub-

Linnawalitsuse nimel kõneleb linnanõunik J. Saat.

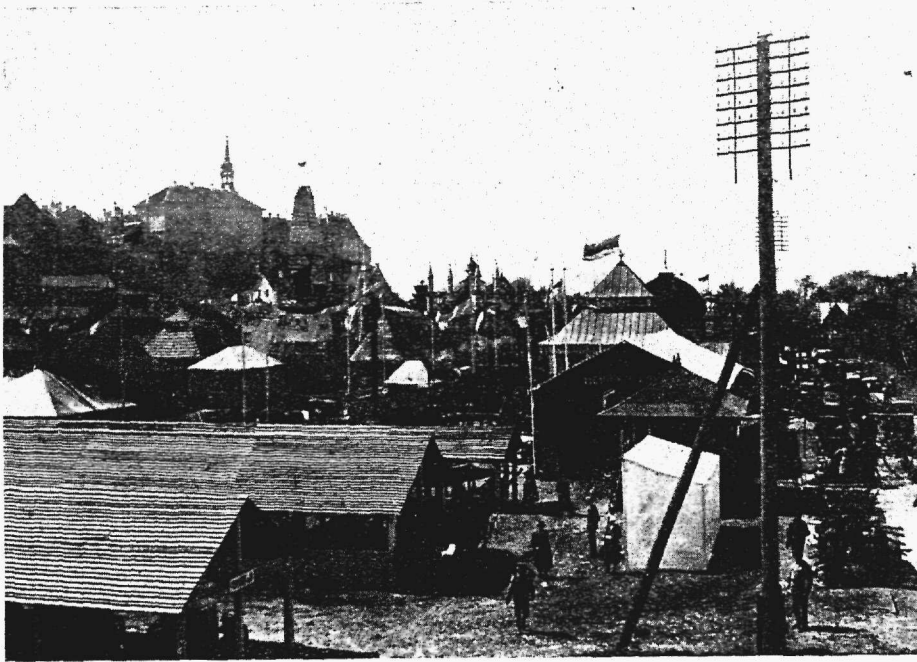
bas mulle ilmaasjata kirrikoorrelite peal tundi
anda.

Jubba esmaspäwal, sel 19. sain essimiesse
tunni. Olli mõjus kül.

Ilm ei olle mitte ennam nõnda soe, kui kew-
wadel, ehk ta ka just kül mitte külm ei olle,
agga siiski ei woi ennam ujuma minna.

Vaade näitusplatsi peatänavale.

Vaade masinate osakonnast.

Juni 1869.

Sel kuul sai Eestirahwasuur 50 aastane priuse pühha pühhtsedud, mis 17—20 kestis. Ka minna reisisin ühhes mõnne teisega sedda römopäwa pühhitsema. Kahjo et agga Põltsama lauljad mitte sinna ei läinud. Küllap mitto neist kahhetsesid sedda weel järrele, agga mis möda — on möda! — Armas olli kül nähha, kudda peale 500 lauljad korruga healt tõstsid. Sest illust ja auust, mis seal nähha olli, olleks kül paljo räkida; olgu sest kül.

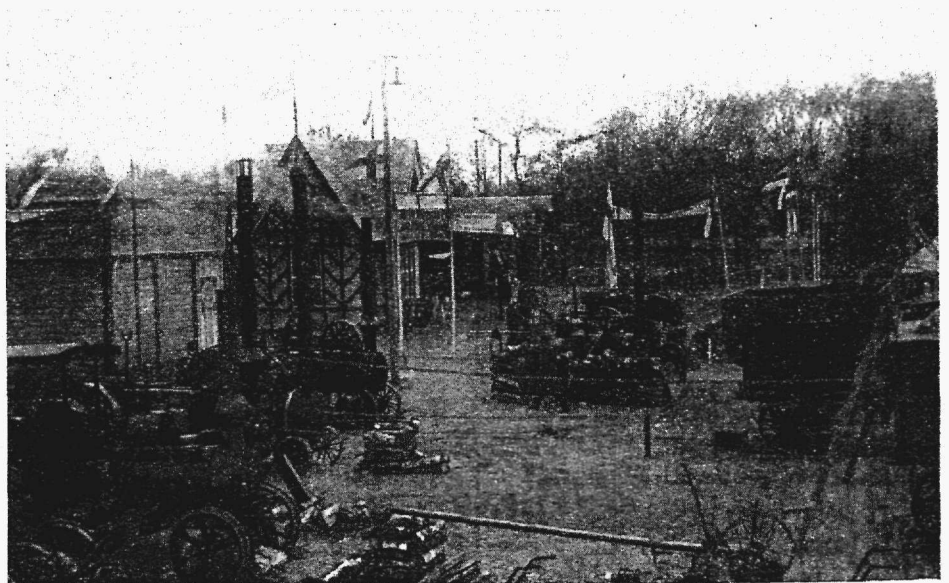
Kui ma sealt taggasi tullin, siis olli ka pea aeg kääs, et pidin Tallinna minnema ja seal selle rahha eest, mis ma kontserti pealt sain, tundisi wõtma. Nelipühhid ollid mödas, Janipääw käes. — 27. selle kuu päwal läksin tele ja 29. saime õnnelikult Tallinna. Ehk kül pool teed jalla sai käidud, sest et Beermann üht naesterahwast kasa olli wõtnud,

siiski teggin ma sedda wägga hea melega: ma läksin jo õppima, — ja mis teggin armsamini, kui sedda!

Juli ku 1869.

1. Selle kuupäwal sain esimesse tunni ja igapäaw nenda eddasi, Rahwingi jures, kes koolmeister on ettewalmistamisse koli peal gimnasiummisse. Temma käest sain Saksa-Wenne-kelitunnid j.n.e. — Orreli tunnid (16 tundi) ja harmonii-õppetuse tunnid sain ma Seywangi käest, kes organist on Ollewesti kirriku peal. — Wioli tunnid (16) sain Johannsoni käest, kes üks mängu mees Tallinnas on. — Klaweri tunnid sain Klippi käest, kes teine Fortepianist terwes linnas on. — Üks klawer, mis kül weike on, siiski minnu jäuks küllalt et woin õppida. — Õppida on kül, ni et üsna uimatseks woib jada. —

(Järgneb.)

Vaade masinate osakonnast.

ISA SÕNA PARAST.

PETER ROSEGGER. Tõlkinud E. J.

Ma pole halba, pigemini öeldud, ma pole mingisugust kasvatust saanud. Olin ma hea, vaga ja sõnakuulelik laps, kiitsid mind vanemad; olin vastane, tõrelesid nad valjusti. Kiitused olid mulle alati meelsad ja mul oli tundmus, kui sirguks ma, neid kuuldes, pikaks. Mõned lapsed on kui taimed, mis kasvavad sihvakalt ainult päiksepaistel.

Minu isa oli aga sel arvamisel, et ma mitte üksinda pikkusesse, vaid ka laiusesse peaksin kasvama. Ja selleks pidi parem abinõu olema tõsidus ja valjus.

Emal oli ainult armastus. Ta ütles sageli: tundelikud lapsed saavad kergesti valjuse läbi rikutud. Valjus kasvatab ja annab alati põhjust vastuhakkeks, milleks noortel iseenesest palju kalduvusi. Esiteks näib küll, nagu suudaks valjus seda sumbutada, saab laps aga täisealiseks, hakkab ta türanniseerima neid, kes teda mannetuna halvalt kohelnud. Armastus selle vastu lämbutab varakult vastuhakkejõudu. Lapsesüda on kui vaha, mida võib kergesti põimida ümber sõrme, kui ta soe.

Isa võis samal arvamisel olla, kuid oma soojust ja armastust ei osanud ta väljendada. Omas helluses oli ta alati, kes oli koormatud töö ja muredega, vaikne ja tõsine. Tema rikkalikku nalja sain alles siis kuulda, kui tema arvates juba mees olin, kes seda mõistis.

Neil aastail, kus esimese tosina pükse hävitasin, ei pannud ta mind palju tähele, välja arvatud ainult siis, kui midagi halba olin teinud. Siis sain tema valjust tunda. Tema karistus seisis harilikult selles, et ta minu ette astus, mulle valju tigea häälega mu eksimisi ette luges ja mulle nuhtlust määras.

Niisugusel juhtumisel seisin liikumata tema ees. Kivistanult ripnesid alla käsivõlved. Silmi pilgutamata vahtisin kogu aeg talle näkku. Omas sisimas kahjatsesin omi eksimisi ja tundsin enese alati süüdlase olevat, — kuid minus liikusid veel teised tundmused, nagu mäletan. Kui isa kõuesarnased taplussõnad mulle kõrvu vuhisesid, valdas mind isesugune värin, isesugune lõbu ja ärritus. Mulle tulid pisarad silma, mis voolasid alla põsilt, kuid vankumata vaatasin endises seisangus isale otsa ja tundsin selektamatut rahuldust, mis sedavõrd suurenes, mida kauem ja valjumalt kestis tõrelus.

Kui möödanesid nädalad, ilma et oleksin teinud midagi väljakutsuvat, ja isa minust ükskõikselt mööda läks, kerkis minus tung midagi

korda saata, mis isa vihale ajaks. Ma ei tahtnud talle sellega halba teha, sest ma armastasin teda väga. See ei sündinud ka mitte minu tigidusest, vaid muust põhjusest, millest toona veel aru ei saanud.

Nõnda oli see kord ühel jõuluõhtul. Isa oli suvel enne seda Maariatsellist ostnud musta ristikese, mille külge oli naelutatud tinast Jeesuse kuju ja tapariistad. Seda pühadust oli hoiatud seniajani. Nüüd, vaikel jõuluõhtul võttis isa ta kastist välja ja pani väiksele kodualtarile teiste pühakujude juure. Mina valvasin seda silmapilku, mil isa-ema ja teised majalised köögis ja õues rähmeldasid, võtsin ristilöödud Jeesuse, pugedin ahjunurka ja hakkasin kallist kuju lõhkuma. Mulle pakkus kirjeldamata lõbu lahti kruvida esiti tangid, haamri, siis Peetruse kuke ja lõpuks armsa Jeesuse ristilt. Need osad näisid mulle lahutatutena palju kenamad. Kui aga lõpule olin jõudnud oma hävitustööga, üksikud osad uuesti kokku tahtsin panna ja nägin, et seda ei oska, — tundsin, kuis veri hakkas valguma pähe. „Kui seekord ainult riuga lõpeks!“ mõtlesin. Ütlesin aga endale: — Rist näib ju nii palju ilusam. Kabelis seisab ka tühi rist ja ometi käivad seal inimesed palumas. Kellele on ka jõuluõhtul ristilöödud Jeesust tarvis? Jõuluõhtul peab Jeesus sõimes magama, ütles õpetaja. Ja sinna tahangi ma teda viibimata panna“.

Ma väänasin tinast Kristusel jalad kõveraks, seadsin käed rinnale, ja sängitasin ta ema õmb-luskorvi. Selle asesõime panin ettevaatlikult väiksele altarile, kuna tühja risti isa-ema voodi õlgedesse peitsin. Oma ettevõtte juures ei tulnud ma sugugi selle peale, et õmb-luskorv mind ära anda võiks.

Kuid ometi määras see mu saatuse. Esimesena leidis ema väga imeliku olevat, et tema töökorv altaril pühade kujude juures.

— Kellel siis ristikene Önnistegijaga ees on olnud? — küsis ühtaegu ka isa.

Ma seisin vanematest tagapool ja tundsin enese janusena, kes ihkab juua tugevat mirriviina. Miski manitses mind pageda kaugemale toanurka. Seal tuli aga isa otse minu juure ja küsis, kus rist on. Silmapilk ajasin ennast sirgu ja vaatasin talle silmi. Isa kordas küsimuse, mille peale käega voodi poole näitasin. Pisarad tulid mulle silma, kuid arvan, et ükski suunurk ei liigahtunud.

Isa leidis õlgedest otsitava risti ja näis roh-

RÄTSEPAÄRI M. ANDREESEN

TALLINN, RATASKAEVU T. 14-4. KÖNETR. 17-54

Teatan oma austatud tellijatele, et olen saanud VEEL suurema partii SUVEÜLIKONNA- ja PALITURIIDEID.

AUSTUSEGA M. ANDREESEN.

kem imestanud kui tige olevat, minu hävitus-tööd nähes. Tung mirriiviina järgi tõusis. Rahu-likult pani isa risti lauale, võttis mütsi varnast ja ütles: „— Nüüd ei aita muud, nüüd ei aita muud kui tubli karistus... Poiss, vaata, et sa mul tuppa jääd!“ pöördus ta valjumalt minu poole ja astus uksest välja.

— Jookse ruttu ja palu andeks! — hüüdis ema. — Isa toob kasevitsu. —

Ma olin nagu põranda külge needitud. Selgelt nägin seda kohutavat karistust, mis järgneb, nüüd olin jõuetu ette võtma midagi oma kaitseks. Lapsed on sarnastel juhtumistel sagedasti mingisuguse mõju all, mida õieti mitte kangekaelsuseks ei või nimetada. See on pigemini mingisugune tardumus, mingisugune hingeline seisak, mis iseenesest lahendub, kui teda rahule jäetakse. Ema läks oma töö juure. Üksinda jäin ma hämarasse tuppa laua ette seisma, mille peal lõhutud Jeesuse kuju. Vaikuses ehmatas mind iga väikene hääletsus. Äkki kostis vanast kellakapist, mis seina ääres maani ulatus, ahelate ja pommide kõmin. See kuulutas viiendat tundi. Ühtaegu kuulsin ka kedagi ukse taga jalgu tampimas. See oli isa, kes puhastas omi kingi lumest. Varem aga, kui ta jõudis sisse astuda, olin kadunud.

Isa läks otse kööki ja küsis tigeda häälega minu järel. Selle peale otsimine: toas tuhniti kõik voodid segamini, kõik nurgad ja urkad vaadati läbi, tagakambri ja pööningul kuulsin sammude ahinat, kästi isegi lautades loomasõimed ja küünides heinad ning õled läbi otsida. Ükskõik kust ja mil viisil, aga mind pidi otse- teed isa juure viidama. Seda jõuluõhtut pidin surmani mäletama. Kõik tulid aga niisama tühjalt tagasi, kui nad läksid. Kaks sulast saadeti isegi naabritallu. Ema hädaldas ja ohkas, et kui ma läbi metsa läinud, siis muidugi teel juba ära külmetunud, sest palitu ja müts olevat toas. Küll olevat rist nende lastega!

Kõik läksid minema. Maja jäi tühjaks. Pime- das toas ei paistnud muud kui akna hahtetav nelinurk. Mina seisin kella kastis ja piilusin läbi pragude. Uksest, kus kella üles keera- takse, olin sisse pugunud ja võisin seal väga hästi püsti olla.

Kuid millist hirmu ma omas peiduurkas üle elasin! Et see jant heaga ei lõpe, oli mulle selge. Ka teadsin, et tund tunnilt kasvav ärevus ka mulle tund tunnilt hädaohtlikumaks muu- tub. Ma manasin töökorvi, mis mind esmalt ära annud, manasin ristikest Jeesuse kujuga — aga oma kergemeelsust unustasin hukka mõista. Kulusid tunnid. Nagu tikk seisin omas püst- kirstus. Juba hakkasid pommid mulle pealaele vajutama, ja ma pidin ennast veidi küürutama, et mitte takistada kella käiku. Muidu tuldaks teda üles keerama, ja siis oleksin ka mina lei- tud. Vahepeal olid vanemad tuppa tulnud, lambi süüdanud ja minu pärast tülitsema hakanud.

— Mina ei tea enam kuskilt otsida! — ütles isa ja laskus väsinult toolile.

— Kui ta metsa ära eksis ja nüüd lume all lamab! — hüüdis ema ning hakkas valjusti nutma.

— Ära räägi, — ütles isa, — ma ei või kuulda.

— Nüüd ei või sa kuulda ja ometi oled sa ise oma karmusega lapse ära ajanud.

— Selle oksaga poleks ma talt jala ära löö- nud, — vastas isa, kusjuures ta kasevitsaga vastu lauda löi.

— Aga kui ma teda nüüd tabaksin, lööksin aiateiba üle ta selja pooleks!

— Löö aga, löö! — ütles ema — võib olla ei tee see talle enam haiget. Arvad, et sul lap- sed ainult riiuks loodud? Siis on Jumalal küll õigus üht neist varakult oma juure kutsuda. Lapsi peab arnastama, kui neist midagi tahe- takse kasvatada.

Selle peale vastas isa:

— Kes siis ütleb, et ma poissi ei armasta? Kõigest südamest. Jumal ise teab seda. Aga talle endale seda ütelda ma ei või, ei või ja ei suuda. Temale ei tee see nii palju piina, kui mulle endale, kui teda karistama pean.

— Ma lähen veel kord otsima! — ütles ema.

— Ka mina ei taha siia jääda, — kuulsin isa häält.

— Söö ometi paar suutäit suppi. On juba õhtu, — manitses ema.

— Ma ei taha süüa! Ma ei leia miskit nõu! — ütles isa, põlvitas laua ette ja hakkas sosinal paluma.

Ema läks kööki mulle seks juhtumiseks sooje riideid otsima, kui mind kusagilt poolkülmalt lumest leitakse. Minul kellakastis tahtis süda piina pärast lõhkeda. Äkki kostsid isa fasaste palvesõnade sekka südantlõhestavad nuukstu- mised. Tema pea vajus käsivarrele, kogu tema keha värises.

Ma karjatasin. Mõne sekundi pärast oliu isa-ema abiga kellakastist väljas, lamasin isa

VARSSAVI PIDUSTUSED MARSCHAL FOCHI KÜLASKÄIGU PUHUL.

Joseph Ponjatovski ausamba avamine marschal Fochi juuresolekul.

Poola vägede paraad Ponjatovski ausamba ees marschal Fochi juuresolekul.

jalge ees, haarasin talt ümber põlvede ja nuutsusin:

— Minu isa! Minu isa! — Need olid ainukesed sõnad, mida suutsin kogeleda. Mõlemate kätega tõstis isa mind maast oma rinnale. Juuksed niiskused mul tema pisarast.

Sel hetkel tulin arusaamisele.

Ma nägin, kui julm oli niisugust isa vihale ärritada. Seal tundsin aga ka, miks seda olin teinud. Ma tegin seda igatsusest näha oma läheduses isa nägu ja kuulda tema sõnu. Keeldus ta mulle seda heaga, mida teised inimesed alati

tegid, tema aga nii harva, tahtsin vähemalt näha tema tagedat nägu ja kuulda tema vihast häält. Mind kiskus miski nägematu jõud tema poole: see oli isa pale, isa sõna.

Mitte ühtki halba etteheidet ei kõlanud vaikesse jõuluõhtu. Ja sest päevast muutus nii mõndagi. Isa armastus minu vastu ja minu poolehoid temale said meile mõlemile selgeks. Nüüdsest peale näitas ta mulle mängus kui ka töös oma armsat lahket nägu. Ja tema kallist häält sain kuulda, ilma et oleksin pruukinud seda võita kurjusega.

MÕNDA EINSTEINI RELATIVITEEDI-TEOORIAST.

Esimest korda avaldas Einstein oma teooria 1905 aastal. Kuid teadusilmas asjale suuremat tähtsust ei antud. Alles viisteist aastat hiljem, s. t. peale suurt ilmasõda, leidis tema õpetus üldist tunnustust.

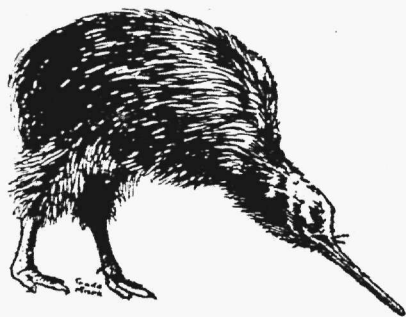
Einstein oma teoorias, mida ta ise relativiteedi-teooriaks nimetanud, lükkab ümber mitmed meie ajani püsinud algmõisted ja nende peale rajatud algseadused, millega omakord kõike praeguse aja teadust põhjendatakse.

Kõigepealt annab ta „ruumi“ ja „aja“ mõistetele uued tähendused, viimast koguni esimesega ühte liites, nimelt neljandaks ruumimõõduks tehes. Esimeseks ruumimõõduks on pikkusmõõt, teiseks pinna-, kolmandaks mahu- ja neljandaks kestvusmõõt. Meie ajani püsinud ruumi absoluut omadused hävitab ta hoopis ära. Seni arvati, et enesest tühi ja positiivsete omadusteta ruum võimaldab eneses ilmakehadele absoluutse liikumise. Einstein teeb selgeks, et peale planeetide-vahelise liikumise mingit absoluutset liikumist olla ei või ja meie ka seda milgil viisil kindlaks teha ei saa. Sarnast absoluutset liikumist oletas Newtoni ilma seletus. Et absoluutne liikumine võis olla, pidi ka absoluutne paigalpüsimine võimalik olema. Nimelt arvati olema suur hulk paigalpüsilvaid tähti. Kuid uuemad astronoomilised uurimused on siin tublisti Einsteinile kaasa aidanud sellega, et mainitud paigalolevate taevakehade liikumise on kindlaks teinud. Seega jääb meile võimalus ainult planeetide-vaheliste liikumistega tege-mist teha.

Kui meie nüüd mingit loodusnähtust oma maakera pealt vaatleme ja selle kohta seaduse oskame üles leida, ei tohi meie aga sugugi julged olla, et ülesleitud seadus ka siis maksev oleks, kui meie sama nähtust mõne muu ilma-keha pealt tähele paneksime. Meie poolt üles-

leitud seadus on küll sarnane teiste ilmakehade seadustele, nagu Einstein seda tõendab, kuid need seadused pole mitte võrdsed; neis lähedavad lahku ruum ulatuse ja aeg kestvuse poolest. Einsteinil on korda läinud, abiks võttes mitmeid kuulsamaid matemaatikuid, üles leida seda sidet, mis lubab kõigi ilmaruumis liikuvate ilmakehade seadusi ühtlustada. Ta annab meile ülemineku-vormeli, mille abil võime ühe liikuva süsteemi (näit. maakera) seaduste pealt üle minna teiste liikuvate süsteemide (näit. kuu, päike, Mars jne.) seaduste peale. Seks tuleb vanu Newtoni seadusi Einsteini poolt näidatud viisil muuta.

Sarnane mitmesugune, mitte absoluutne ilmaruumi omadus ripub ära kehade liikumisest. Selle selgituseks toob Einstein järgmise piltliku näituse. Oletame, et üheks süsteemiks, kust mingit loodusnähtust vaadeldakse, on liikuv rong, teiseks maa. Vaguni lahtise akna juures seisab inimene ja laseb käest kivikesi maa peale kukkuda. Kui meie nüüd tuule mõju ära hävitaksime, näeks rongis olev inimene, et kivid loodis alla kukuvad ja teatud ajaga maani jõuavad. Sedasama kivide pildumist paneb ka tähele maa peal seisev isik. Ta näeb, et kivide kukkumise tee sugugi loodis pole, vaid sõidu sihis ettepoole kalduv kõverjoon, nimelt paraabel; kõveruse tõttu on kivikeste kukkumise tee sama aja jooksul tunduvalt pikem. Kui nüüd vaatlejad enda keskel vaidlema hakkavad kivikeste kukkumiste pikkuse ja kuju üle ja endale kohtunikuks kolmanda isiku kutsuvad, kes jälle isesuguses liikumise vahekorras kivikeste kukkumisega on, siis seletaks viimane, et mõlemad omast kohast õiged võivad olla, kuid absoluut õigust pole neil kumbagil, sest kohtunik ise näeb jällegi iseviisil kive kukkuvat. Kui oleksid päikese peal ka elavad olevused, siis

Peale nende nimetatud omanduste läigivad kõik „KIVI'ga“

Head jalanõud maksavad palju

puhastatud saapad kui lakknahk.

kuid Teie kannate neid kolm korda kauemini, puhastades „KIVI'ga“.

Nahk saab „KIVI'st“ ollu-seid, mille tõttu ta pehmeks, veekindlaks muutub ja murdumise eest hoidub.

See suurepärase saapakreem maksab küll

vähe rohkem, kui mõni teine halvem määre.

kuid seda tarvitades võidate palju.

“Kiwi”
NEE WEE
The
Quality Boot Polish

näeksid need seda nähtust jällegi oma moodi. Sellega võime tõendada, et ei saa olla ei absoluut otset joont ega ka absoluut pikkusmõõtu. Viimasest välja minnes, eitab relativiteedi-teooria otsejoonelist geomeetriat, kui loodusseadustele põhjanevat teadust, vaid soovib kohasemaks uut kõverjoonelist geomeetriat, mille abil võiksime palju suuremas ulatuses ja täpisealt loodusnähtusi ära seletada, kui seda vana geomeetria suudab.

Einstein tõendab, kui meie ühte ja seda-sama asja mitmesuguse kiirusega endast mööda laseme, teda aga sealjuures liikumissihis ära möödame, siis iga kiiruse juures ise pikkuse saame. Nimelt, mida suurem kiirus, seda lühemaks muutub asi ja kui asja liikumise kiirus meie suhtes valguse kiiruseni küünib, mis kõige suurem kiirus looduses (300.000 klm. sekundis), siis kaotab asi oma pikkuse täiesti, seega meile olematuks saades. Et aga ka kõige suurema kiirusega liikuvate kehade kiirused, võrreldes valguse kiirusega, väga väikesed on, vaevalt viimasest ühe protsendi jõuavad anda, siis on tegelik kehade lühenemine kiiruse mõjul ka sama väike. Sellepärast ei olegi Einsteini teoorial praktilist tähtsust. Tema poolt antud uued seadused erinevad meie vanadest seadustest niivõrd vähe, et seda

sugugi arvesse ei pruugi võtta, kui meie mingisuguseid väljaarvamisi teeme oma maakera peal ettetulevate loodusnähtuste kallal, välja arvatud elektrodünaamilised uurimused, mis üheks tähtsamaks põhjuseks relativiteedi-teooria tekkimises olid sellepärast, et viimaseid nähtusi, sama kui valguse nähtusi, ei osatud ilma uue teooriaga ära seletada. Relativiteedi-teooria näitab meile, et meie ajani püsinud vana Newtoni mehaanika-seadused ainult erijuhused on uuest relativiteedi-mehaanikast, mille ulatus üldilmeline.

Nüüd võib küsimus tekkida, mis asi võimaldab Einsteinile ühe liikuva süsteemi seaduste pealt ülemineku teiste liikuvate süsteemide seaduste peale. Selleks tarvitab relativiteedi-teooria ühte loodusnähtust, millel isäralised, üldilmlised omadused, nimelt valguse kiirte laialilagunemise kiirust, mis sünnib alati ühesuguse kiirusega, kõigi ilmaruumis ettetulevate liikumiskiiruste peale vaatamata. Lõpmata katsete arvuga on kindlaks tehtud, et valguskiired, selle peale vaatamata, kas asi, mille suhtes nad liiguvad, neile vastu tuleb, või nende eest põgeneb, temale alati ühesuguse kiirusega lähenevad. Mainitud valguskiirte omadus on aluseks tervele relativiteedi-teooriale. Et asi mitte paradoksina ei pais-

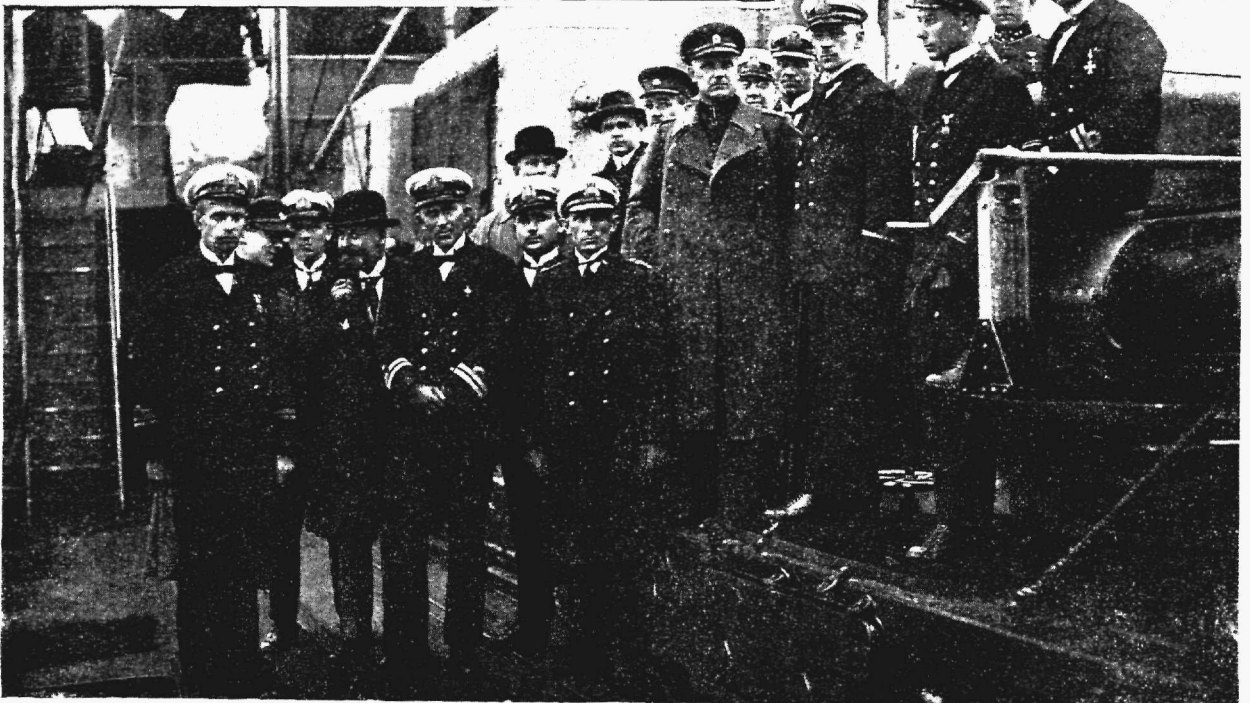

Vabadussõjas langenud soomlaste mälestussamba avamine Helsingis 27. mail.

Üleval: Välisminister **Hellat**, sõjainistri abi kindral-majoor **Larka**, merejõudude ülem kapten-leitnant **Herm** ja kindral-leitnant **Laidoner** „Lennukil“, teel Helsingisse.

All: Mälestussamba avamisele sõitjad „Lennuki“ lael.

Foto Vannas.

taks, peetagu meeles, et igal liikuväl süsteemil eri ruum ja aeg on, mis sarnast nähtust võimaldavad. Siin võib asja nii selgitada. Kujutage endale ette, et kusagil ilmaruumis an-

takse valguse signaali, mille poole üks ilmakeha liigub, teine ilmakeha aga temast kaugemale läheb. Üks ja seesama valguskiir, mis signaalist välja tulnud, jõuab kumbagi ilma-

**Välisminister
A. Hellat avab mälestussamba.**

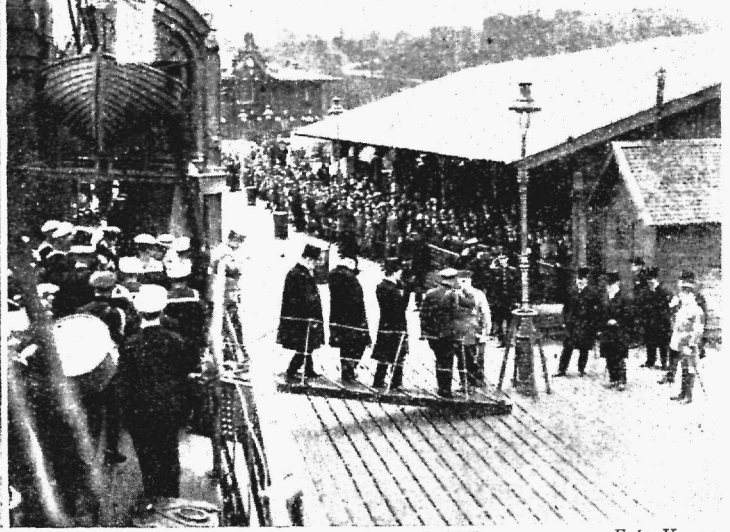
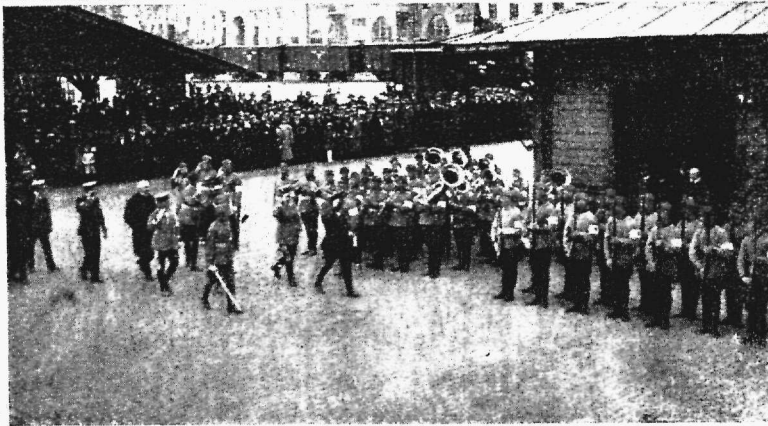

Foto Vannas.

**Maaleminek
Helsingis.**

**Kindral-leitnant
Laidoner võtab Soome
kaitseliidu paraadi vastu.**

keha suhtes isemoodi edasi. Tundub mingisugune kiire kaheks saamine.

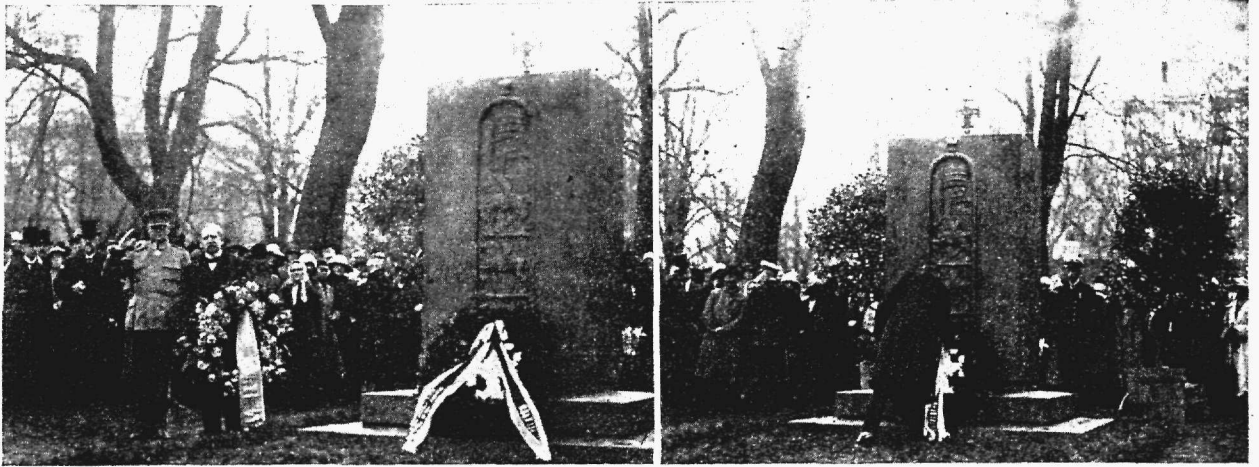
Nii siis omab kiir kohe peale valguse allikast väljatulekut sarnase omaduse, et korraga võib liikuda mitmes süsteemis ja igäühes neist, võrreldes kujutava absoluutruumiga, ise kiirusega. Arv, mis seda kiirust igas süsteemis konstateerib, jääb alati samaks (300.000 klm. sekundis).

Einstein an ära lõhkunud ilmakehade-vahealise eeteri, millel mitmed absoluut omadused arvati olevat, mille abil paljuid seletamatuid asju püüti seletada.

Uus teooria ühendab kaks loodusteaduse algseadust, nimelt aine ja energia püsivuse seadused, mis kindlaks, et füüsiline keha pole muud, kui energia vorm, et iga füüsiline keha puhtaks energiaks võib muutuda ja et nägematust energiast füüsilisi kehi võib saada. Kõige väiksemaks aineüksuseks on aatom, mis koos seisab tervest elektronide süsteemist; keskel asub positiivne elektron, tema ümber keerlevad negatiivsed elektronid. Kokku see

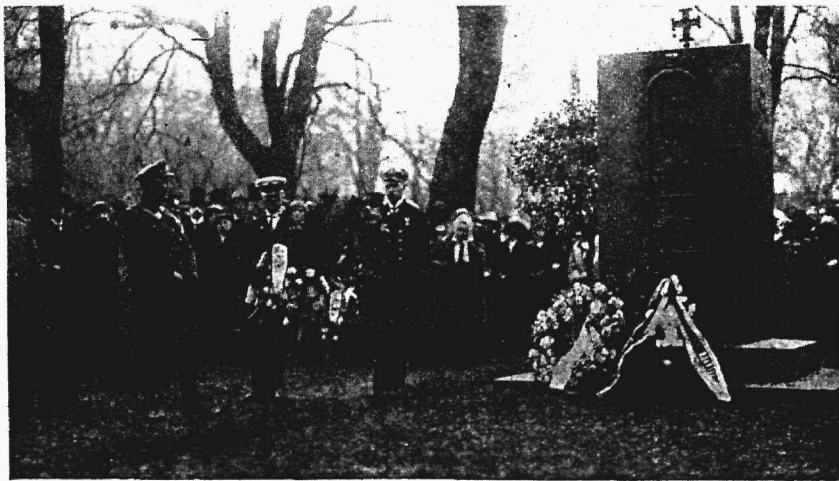
süsteem sarnaneda meie päikese süsteemile. Ehk küll aatomi aineks peetakse, on elektron juba puht energia mõiste, paljas liikuvus. Elektron on seega kõige olemasolu algolevus, tema liikumise kiirusest oleneb ära füüsiliste kehade omadus. Kui teadus ükskord nõnda kaugele jõuab, et oma meelega järele elektronide süsteeme oskab sünnitada, siis oleme kesk-aegsete alkeemikute eesmärgini jõudnud: võime kehata olevusest — puhtast energiast — füüsilisi kehi valmistada.

Kõige iseäralikum aga on see, et Einstein oletab mittelõpmatu (teatud suurusega), kuid siiski ilma piirita ilma olemise võimalust. Viimasele otsusele tuleb ta siis, kui ilma keskmist tihedust välja arvab. Nimelt olla tegelik ilma oleva aine tihedus, mida meie tähele võime panna, ainult siis võimalik, kui ilmaruumil kindel suurus on. Ta arvab välja, et ilmaruumi raadius pidada saja miljoni valguse aastale võrduma, s. t., et valguskiired nii kaua aastaid peavad lendama, et selle ilma raadiuse pikkust kätte saada. Kuid ilmaruumi „kõve-

Soome peaminister paneb pärja mälestussamba jalale.

Välisminister A. Hellat paneb pärja mälestussamba jalale.

All:

Kindralleitnant Laidoner paneb pärja mälestussamba jalale.

Foto Vannas.

ruse" tõttu, millesse ka Einstein usub, ei jõuaks valguskiired ilmaski oma ilma lõpule, vaid teeksid otsatu suuri kõverjooni, ilmaruumis ringi reisides.

Ehk küll relativiteedi printsiip ennast tea-

dusilmas maksma on pannud, leidub siiski teisi teooriaid, mis Einsteini printsiibi põhjal, nimelt valguskiirte üldilmlikkude omadust, eitaavad, selle asemele seades midagi muud, kuid sellest teine kord.

G. O.

AULEGIONI RIST.

HENRI BARBUSSE'i järel Prantsuse keelest.

Ootamata tungisime Karakou (või kuidas ta nimi oli) külla. Ainult naised, lapsed ja raugad olid kodus. Kõik mehed olid sel õhtul metsloomade-jahil.

Tänu pimedikule ning asjaolule, et üks meie meestest hoobi pähe andis krimpsus näoga vanale tobule, kes küla-värava kõrval kükitades uskus, et ta küla valvab, — tänu neile häile juhusetele võisime küla keskel asuva platsini roomata, ilma et meid keegi oleks tähele pannud.

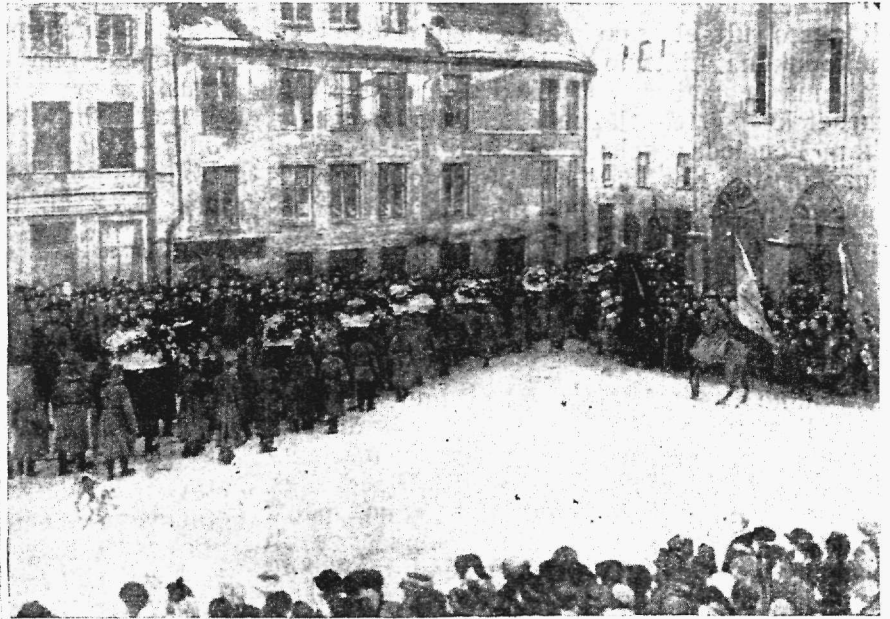
Varjasime endid onnide taha ja seadsime püssid laskevalmis, et maha põmmutada kõik aimdusetud varjud, mis maas ja kividel konutasid või mööda küla kõndisid.

Just minu vastu istusid seina ääres pingil kaks neegrit liikumata ja sõnalausumata üsna teineteise lähedal; nad olid täitsa ühesarnased ja ma arutasin endamisi, mis nad küll võisid kahekesi mõelda.

Märguanne! Igast küljest hakkasid meie

püssid ühel ajal paukuma. Kahe minutiga saatsime külatäie musti esiisade juure; näis peaaegu, nagu oleks maa nad neelanud või nagu oleksid nad õhku lennanud ja kadunud nagu suits.

Peaaegu tunnistama, et me mõned ülejäänud neegrid, kes nagu rotid hüttides kükitasid, kaunis karedalt teise ilma toimetasime. Meie teguviis oli sõjas õigustatud

Eesti vabadussõjas langenud Soome vabatahtlike sõdurite leinarong
Tallinnas, linnast sadamasse liikumas (1919 a. kevadel).

Foto Vannas.

ja pealegi sellega seletatav, et me naiste-õnnist vaadikese suhkruviina leidsime, mille mõni alatu Inglise ärimees oli mustadele müünud. Mis minusse puutub, siis võin enda kaitseks ütelda, et ma õige segaselt mäletan, mis sel ööl juhtus. Siiski — noid kahte musta, keda olin näinud pingil istuvat, enne kui mu kuul nad maha rabas, noid kohtasin öösel veel kord, oleksin peaaegu nende peale kukkunud. Pingi kõrval, millel nad nii naljakalt vaikides olid istunud, moodustasid nad üheainsa korjuse. Teine neist oli neegri-poiss, teine tüdruk; surnutena hoidsid nad veelgi teineteise käest kinni... Armastajapaarikene! Asi oli nii kentsakas, et ma teisiti ei saanud, — pidin ajaloolise õhtu jooksul paar korda selle üle nalja heitma.

Siis on mu mälestuses kõik segi: meeletu pillkaar, meie kisa, meie tantsud, näomoonutused ja liigutused, äkiline valu pealuus... Kukkusin maha... Muud ma ei mäleta.

Alles kuus nädalat hiljem tulin jälle meelemärgusele. Olin St.-Louis' haigemajas, avasin silmad valges ruumis, mis oli täis jodoformi haisu.

Pikkamisi ning järk-haaval jutustati mulle, mis oli juhtunud: meie mehed olid ettevaatamatult liig

kauaks külasse jäänud ja seal magama uinunud. Mustad sõdurid olid metsast koju tulnud ja meie omad viimse meheni maha löönud.

„Ja mina?“ küsisin ma.

Seletati, mind olla juhus päästnud: õnn minu kohal olla rusudeks langenud, rusud olla mu endi alla matnud ja mustade eest varjanud. Järgmisel hommikul tulnud meie meestele abiväge; mind kistud rusude alt jalgu pidi välja, kõik mustad tapetud ja küla tehtud maatasa.

... Asi läks aina paremaks: kuberner tuli mu voodi ette mulle teatama, et mind auleegioni rüütliks oli nimetatud. Seltsimehed kõik surnud, mina aumärgi omanik! Ütlemata õnnelikuna ja äärmiselt ärevana uinusin sel õhtul magama.

Ei kestnud kuigi kaua, siis olin terve: mul oli kange rutt, et saaksin auleegioni ristiga minna kodukiilla. Ehitasin õhulosse, mis näo teevad isa, ema ja naabrid. Endised sõbrad, kes olid vaeseteks poisteks jäänud, ei julgeks mu'ga enam kõneleda; tehase meister teeks mu'ga sinasõprust. Kes teab, ehk oleks koguni rikas vanapreili Mounier nõus minuga abiellu astuma!?

Palavalt igtsetud päev jõudis kätte. Ühel juuli-kuu hommikul maabusin Villenluve'is, jalgu järel vedades, pea piisti, vana mantel seljas, uus rist rinnal.

Milline vastuvõtt! Vaksal oli muusikat täis, ja hulk aumeitsikesi oli vaksaliesisel, algades tillukestest ning lõpetades suurte, mehelemineku-ealistega. Kõigil olid lilled ja lipud käes. Kitsasse saterkuuesse pitsitatud isand, näost punane kui lehm, tervitas mind kõnega; vaevalt jõudsin vagunist välja, kui lossiherra mulle lahkest naeratas. Inimesed müksasid üksteist. hüüdsid: „See ta on!“ Ja kõige ees seisid mu vanemad pühapäistes riietes, näod uhkust täis.

Mind veeti raekotta einele. Enne söömist ja peale söömist peeti kõnesid. Mind nimetati „Senegali kangelaseks“ ja „ainsaks ellujäänuks Karakou valdajatest“. Jutustati minu tegusid

kahelkümnel viisil, ühendades minu ja Karakouga Prantsusmaa ja tsivilisatsiooni au. . .

Lõpuks olin üksinda tehaste lähedal, ämarikus.

Hakkasin kitsast rada mööda koju minema. Kuigi öö oli alanud, pilutasin silmi, nagu oleks valgus liig ere olnud. Mu jalad olid rasked kui tina. Pea oli tühi ja õõnes; midagi vaevas mind. . .

Siis nägin teekäänakul poolpimedas onni ees pingil kahte kogu lähestikku istuvat. Nad ei kõnelenud, kuid vaikides näisid nad teineteisele midagi tähtsat ütlevat. Pimedas ei näinud, kes nad olid.

„Ah,“ ütlesin ja seisatasin.

Äkki nägin vaimusilma ees teist küla, mis maatasa oli tehtud, ja selles külas kahte musta olevust teineteise lähedal. . . See must paar oli ööpimeduses samasugune olnud, kui need kaks mu ees.

Need siin — ja kaks neegrit. . . Narrus oli neid võrrelda. . . Kuid mina võrdlesin. Kui inime palju on joonud, siis muutub ta lihtmeelseks. Olin tublisti joonud, — müidu poleks naljakas võrdlus, mis õieti oleks pidanud naerma ajama, mind nutma pannud. Võtsin risti rinnalt ja peitsin põue, nagu varastatud asja.

Tõlkinud M. S.

STEINACHI NOORENDUSKATSETEST.

Mõnikümmend aastat tagasi valitses arstiteaduses arvamine, et jõud, mis elava organismi tegevust juhivad, oleneb ainult kehas olevast vedelikust, mahlast, mille salapärasust puhtmõistustlusel teel, ilma vaatluste ja katsete abita, seletada taheti.

Virchori, kuulsa tsellulaar-patoloogia (rakukestest oleneva haigusteaduse) ülesleidja mõjul muutus see vaade. Tema tööde tagajärjel hakati arvama, et orgaanilised protsessid ära ripuvad ainult kehade kudede rakukestest, mille uurimisele siis ka suure usinusega asuti.

Uuemad bioloogilised uurimised on aga näidanud, et viimane vaade sama ühekiilgne on kui esimene. On üles leitud, et kehas teatud rakukestegrupid on, mis igaüks ise omadustega aineid valmistavad. Nende ainete tegevusala on aga kehamahl, senetsioon. Igal sarnasel ainel mida hormooniks kutsutakse, on oma eritähendus elava keha tegevuses. Üks hormoon mõjub vereringkäigu peale, teine juhivad ainete vahetust kehas, kolmandast ripub ära keha suurenemine, kasv, neljandast sugutundemärkide kasvamine ja tegevus jne.

Kui mõnda sarnast rakukestegrupi kehast operatsiooni teel kõrvaldada, jääb ka vastava eesmärgiga protsess kehas seisma. Lõikame näituseks noorel loomal, kelle keha pole veel täie suuruseni kasvanud, rakukestegrupi, mis keha suurenemise protsessi juhtivat hormooni valmistab, välja, jääb opereeritud looma kasv kohe seisma.

Steinachi, kui noorenduskatsete eksperimentaatori, on kõige rohkem huvitanud sugu-hormoon, sest, nagu igaüks seda tähele võib panna, on elujõud otsekohesest ühenduses suguvõimimisega.

Oma katsete juures tarvitas Steinach suuremalt jaolt rotte. Täiejäulise isase roti kehast kõrvaldas ta sugu-hormooni. Paari kuu pärast olid juba tagajärjed nähtavad. Rott nägi täiesti elujõuetuna välja. Nüüd viis ta selle kunstlikult vanaks tehtud roti kehasse värsket noore roti hormooni. Mõne aja pärast muutus vana rott nooreks, kõik noorustunnusmärgid tulid tagasi. Samasuguseid katseid tegi Steinach ka emaste mereseakestega. Tagajärjed olid ka rahuloldavad.

Et otsusele jõuda, kuidas mõjuvad ema- ja isasugu hormoonid üksteise peale, kandis Steinach ühe noore isase looma kehasse emasugu hormooni. Mõne aja pärast tuli nähtavale, et selle looma teisejärgu sugutunnusmärgid nõrgenesid, opereeritud loom jäi nagu osalt neutraalseks oma sugu poolest. Selle järele otsustas Steinach, et isa- ja emasugu hormoonid üksteise vastandid on. Ta asus kohe uute katsete tegemisele. Ta hävitas noore isase looma kehast tema sugu-hormooni ära ja selle asemele viis emasugu hormooni. Selle tagajärjel muutus opereeritud isase looma keha, kondikava, karv ja terve psüühika „naiselikuks“. Ümberpööratud mõttega katse, emas- te loomadele isasugu hormooni sissekandmine, andis sama jaa- tavaid tagajärgi.

Kõigi nende katsete tagajärgede üle järele mõeldes, tuli Steinach otsusele uue eesmärgiga katseid toime panna. Ta tahtis teada saada, kas võimaldab kunstlikult kehas alalhoidav hormoon pike- mat täiejõulist eluiga.

Viimase eesmärgiga katsete juures tarvitas Steinach kahesugust meetodi. Isaste loomade kehasse ei viinud ta mitte uut rakukeste- gruppi, mis hormooni suuremal arvul oleks valmistanud, vaid mõ- jus vanaks jäänud rakukestegrupi peale kunstlisel teel, mille tagajärjel viimaste tegevus tugevnes. Emaste loomade hormooni uuendamiseks pani ta aga operatsioone toime. Mõlemal juhusel olid katsete tagajärjed positiivsed. Vanadele loomadele tuli teatud ajaks, umbes 20—30% nende elueast, noorus tagasi. Emased vanaks jäänud loomad tõid peale operatsiooni koguni uuesti poegi ilmale, kuna nad selle võimise juba täiesti olid kaotanud.

Steinach ei leppinud ainult loomadega, vaid laiendas oma katseid ka inimeste peale. Sar-

naseid katseid inimeste kallal oli ka enne teda tehtud, kuid need olid kõik juhuslised, ilma kindla teadusliku aluseta. Steinachi mõjul algas päris sihikindel opereerimine noorenda- mise mõttes, mis ka suuremalt jaolt häid taga- järgi on annud. Inimesed, kes juba tunduvalt vanadustunnusmärke avaldanud, elurõõmu ja usu endasse on kaotanud, pöörduvad operat-

siooni mõjul mõneks heaks aastaks nooru- ssesse tagasi. On juh- tumisi olnud, kus peale 70-aastasi tudisid on õnnelikult opereeritud, neile on kõik noo- rusega kaasasolevad tundemärgid proport- sionaalselt tagasi tul- nud. On aga ka ope- ratsioone olnud, kus opereeritu ühekülgselt on noorenenud, ainult mõned noorustunde- märgid tagasi on tul- nud ja need ülemäära tugevalt. Suuremalt jaolt tuleb viimane näht- us siis ette, kui katse- alune üle teatud määra vana on. Sellega paneb loodus siin sarnastele katsetele praegu oma piiri, kuid teadlased usutavad kindlasti, et tulevikus see piir ikka kaugemale nihuta- takse, nimelt kunstli- kult noorendatud aja- järk pikendatakse.

Peale noorendamise võimaluse on Steinachi katsetel veel teine täht- sus; ta on näidanud uusi teid haiglaste sugunähtuste kõrval- damiseks. Steinach on isa- ja emasugu hor- moonide ümberpaigu- tamiskatsetega selgeks teinud, et mittenor- maalseid sugunähtusi võib operatsiooniteel parandada. Ta seletab neid nähtusi sellega, et sarnaste omadustega isikutel on kehas mõle- mat sugu hormoonid olemas, mille vahekorrast ka ära ripub vastav keha ehitus, tema funktsioonid ja isiku psüühika.

Viimase Steinachi vaate tõepärasust tõenda- vad juba mitmed õnnelikult toimepandud ope- ratsioonid.

G. O.

„Estonia“ teatri draamatrupp ringreisil.

LORD NELSONI VIIMANE ARMASTUS.

H. SCHUHMACHERI AJALOOLINE ROMAAN.

Tõlkinud E. J.

Kolmas peatükk.

Järgnes lühike vaikimine. Siis tõusis sir Villiam püsti, et Nelsonile oma kuulsaid väärtusi näidata, mis ta Pompejis välja kaevanud. Seletades käis ta temaga väljapandud vaaside, piltsammaste ja urnide vahel, jutustas raskustest, millega ta neid omanud ja kiitis Emma praktilist mõistust, mis tema kaevamistele Kampanias nii suure tähtsusega olnud.

Siis tuli Emma ema ühe teenriga sisse, kes jäätist ja puuvilja tõi. Silmapilk nägi Emma, et miski mure vana daami koormas. Ikka veel ei suutnud endine talutüdruk selle hiilgava seisukorraga harjuda, millesse oli sattunud tema laps kui Inglise saadiku naine ja kui Neapeli kuninga lemmik. Iga väikse juhtumuse juures värises ta, muinasloolise õnne kokkuvõrsemist kartes.

Emma läks temale vastu.

„Mis sul on, ema?“ küsis ta tasa.

„Mis on juhtunud?“

„Ma pean sinuga rääkima!“ sosistas vana naine, arglikult mõlemaid herrasid vaadeldes. „Ennesti, kui kapteni pakkisid toodi... üks madrus oli ühes... Tom Kidd, Emma! Kui ta meid ära annab...“

Emma tundis, kuis ta kahvatus.

„Nägid sa teda? Rääkisid temaga?“

Ema tahtis midagi vastata, kuid sir Villiam astus tema juure ja esiteles Nelsoni omal naljataval viisil.

„Mr. Horatio Nelson, „Agamemnoni“ kapten, päevakangelane... mrs. Cadogan, minu Emma ema, perenaiste kallim pärl! Olge temale hea, kapten! Ta on piiramatu minister omas majanduslises võimkonnas.“

Nelson teretas aupaklikult, vana daam häbelikult.

„Palun minu pärast mitte tüli teha!“ ütles ta, ja lahke naeratus õrnestas tema endist kalki vaadet. „Olen harjunud kõige lihtsama eluviisiga. Minu väikses isamajas Burnham-Thorp'e istus üksteist last laua ümber. Ja meie laevateenrid... Kui meie ohvitserid endile eriti head lõunat soovivad, paluvad nad irishstev'd valmistada. Lihtsaim toit kogu ilmas. Ja sedagi ei mõista laevakokk teha. Seal peab alati Tom Kidd oma oskusega abiks tulema.“

Mrs. Cadogan ehmatus.

„Tom Kidd?“

„Minu ülembootsman! Ta on pärit liri mere Vales'i rannast. Sealt on tal ka see toiduretsept. Kui ta teid huvitab... ta toob mu asju siia...“

„Teie pakid on juba siin!“ ütles Emma, oma rahutust kergesse tooni peites. „Minu ema ütles mulle varemalt, et paar madrust... Oled sa nendega kõnelenud, ema?“

„Ma ei näinud neid ise!“ sai vana daam vaevaga sõnu suust. „Ka ülembootsmani mitte. Vincenzo teatas ainult. Ma palusin neid teenijatetoas klaas veini juua. Ülembootsman aga ütles ära. Nad pidavat kohe laevale tagasi minema!“

Nelson naeris.

„Tom Kidd, just niisugune ta on! Tal on mingisugune põlgus Neapeli vastu. Teate, ta tahtis mind meelitada lord Hoodi ülesandest loobuma? Ta on ebausklik, nagu kõik merimehed. Ta tuli minu juure aupaklikult, süngelt. Ta olevat unes näinud, et ma Josiaht kaotan, kui Neapeli lähen. Minu naine olla oma poja temale hinge peale pannud, seepärast olla tema kohustatud mind hoiatama. Sestsaadik ei lase ta poissi silmist. Tema pärast ruttas ta muidugi kohe „Agamemnonile“.

Ta on naisemees, tal on poeg... ja tema lihtsad soojad sõnad näitavad, kui väga ta oma perekonna küljes rippus.

Vaevaga sumbutas Emma tumedat äritust, mis temas tõusis.

„Teie ülembootsman näib hea inimene olevat!“ ütles ta, end naljatama sundides. „Kardan ainult, et me tema teie kutse läbi raskesse seisukorda oleme pannud. Või eksin ma, kui arvan, et teie abikaasa mitte ainult poja, vaid ka teie tema hinge peale on pannud? Ta vae neke ei suuda ju ühtaegu Palazzo Sessa's ja „Agamemnonil“ olla! Mis teha? Ah, ma tean! Teie lubate mind oma poega siia lasta tuua ühes Tom Kidd'iga, unenäoseletaja ja vaimunägijaga, kes mind tõesti väga huvitab... Ühtki vastuvaidlust, herra kapten! Maal pole teil komandovõimu. Siin on sir Villiam kapten, ja mina — mina tema admiraal! Istuge aga sinna kirjutuslaua juure ja andke kirjalik käsk oma asetäitjale „Agamemnonil“. Toojale tuleb vasturääkimata kogu ihu ja hingega ülembootsman Tom Kidd üle anda ja... Josiah on ta nimi?... ja Josiah Nelson!“

Nelsoni käsivarrest kinni võttes, talutas Emma ta kirjutuslaua juure. Nelson allus ja viskas paar rida paberile. Kummrdudes pooleldi üle tema õla, jälgis Emma sõnu.

„Nesbit?“ luges ta imestades. „Josiah Nesbit? See pole teie poeg?“

Nagu vari libises üle Nelsoni avaliku otsa.

„Mul pole lapsi. Josiah on pärit minu naise esimesest abielust doktor Nesbitiga, kes Lääne-Indias noorelt suri.“

Nelson tõusis püsti ja ulatas paberi Emmale. See heitis pilgu kella peale, mis rippus üle kirjutuslaua.

„Kell on praegu kolm! Millal meie sööme, ema? Kell viis? Hea. Siis on mul veel kaks tundi aega. Ehk usaldute vahepeal minu mehe hoole, mr. Nelson?“

Imestanult vaatas sir Villiam üles.

„Sa tahad ise....?“

Vallatult naerdes raputas Emma oma pikki lokke.

„Palun, minu väikseid üllatusi mitte rikkuda! Nägemiseni, mr. Nelson! Kell viis!“

Emma käskis kutsarit sadamas oodata, üüris paadi ja laskis ennast „Agamemnoni“ juure viia. Esimeselt ohvitserilt aupaklikult vastu võetud, tarvitses ta ainult Nelsoni kirja näidata, et kõikidele soovidele täitmist leida. Tema palve peale, Tom Kiddiga nelja silma all rääkida, juhatas ohvitser teda Nelsoni kajuti ja ruttas ülembootsmanni sinna saatma.

Mõni silmapilk hiljem astus Tom sisse. Emmat nähes, muutus ta surnukahvatuks. Tõrjudes sirutas ta oma käed välja, tegi paar liigutust, nagu tahaks põgeneda. Kuid mõne rutulise sammuga oli Emma tema juures ja hoidis teda tagasi.

„Kas sa mind enam ei tunne, Tom?“

Ta võpatus kergest puudutusest. Nagu äkilisele otsusele jõudes, ajas ta end sirgu.

„Oli aeg, kus Tom Kidd väikest Amy Lyoni tundis,“ ütles ta tasa. „Ta armastas teda. Ta oli temale kui õde.“

„Ka mina armastasin sind, Tom.“

Ta näis teda mitte kuulvat. Tarretunud silmad kaugusse juhitud, kõneles ta edasi.

„Oli jällegi aeg, kus Tom Kidd neiu Emmat tundis. Ta läks suursugu kasvatusmaija. Siis, kui rikkus kadunud, astus ta teenistusse. Vahva oli ta ja uhke. Ainult kaugelt julges Tom Kidd temale otsa vaadata.“

Neist lihtsatest sõnadest tõusis Emma ette kogu tema elu. Nagu kaugele läbirännatud maastikku vaatas ta tagasi, kus õhtuvarjud üles kerkisid.

Nagu pühadus puhus talle sealt vastu.

Lady Hamilton,
lõbujumalannat kujutelles.

„Ma tean seda, Tom. Ka mina hindasin sind, et sa õrnatundeline olid minu vastu.“

„Neiu Emmale lähenesid kaks inimest: mr. Romney, maalikunstnik; miss Kelly, lõbuneiu. Nad õpetasid preili Emmale, et ta oma iludusega Londonis õnne võib leida. Ta uskus ja jälgis neile.“

Salajasest kaebusest puudutatud, mis tema sõnades peitusid, ajas Emma end sirgu.

„See ei sündinud sellepärast, Tom. Kas sa ei tea enam, kuidas mu endised kooliõed mind sõimasid? Seepärast läksin ma.“

„Seda arvas ka Tom Kidd. Hirm tema eest ajas teda temale järgi. Ja saabus päev, kus Emma ümbritsevate pattude eest kohkus ja põgenes...“

„Ja sina võtsid mu oma juure. Arvad, et olen seda unustanud? Veel täna olen sulle tänulik!“

„Tom Kidd ei teinud seda tänu pärast. Ta armastas teda. Tema aga?... Tom ei oleks pahane olnud, kui ta oma südame teisele oleks

**Targasti teeb igäüks,
kes oma raha
Eesti Rahvapanka
hoiule toob.**

kinkinud. Ta aga müüs selle. Rikkuse ja hea elu eest. Sir John Villet-Payne'ile.“

Tõstetud häälega oli Tom seda öelnud, rõhutades iga sõna. Ahastuses vaatas Emma talle otsa.

„Oled sa hullumeelne? Kas ei aima sa, miks seda tegin? Et sir John sind madruseks andas! Et ma sind päästa tahtsin!“

Tom'i huuled tuksatusid.

„Seda arvas ka Tom Kidd. Patust sir Johniga tahtis ta teda vabastada. Vabatahtlikult tegi ta seda, mida keegi ei sundinud; ta andis kuningale vande! Nüüd uskus ta, et Emma sir Johnist lahku. Ta aga jäi. Kuni ta ta maha jättis. Siis elas ta miss Kelly elu. Andus igäihele, kes teda tahtis. Nõnda tegi ta. On see tõsi?“

Ikka veel vaatas Tom Kidd pärani silmil kaugusse, nagu näeks ta kajuti pimedas nurgas tütarlapse kuju, kelle päralt olid kõik tema südame tunded, mis nüüd tema kaebuste ohinas kokku varisema ja hävinema pidid.

„See on tõsi!“ ütles Emma kõlatult. „Aga Tom... kui sa teaksid...“

Tema hääel kadus sosinasse. Tom vaikis hetkeks. Ootas vist, et Emma jätkab. Siis algas ta uuesti.

„Tom Kidd ei teadnud sellest kõigest midagi. Mered ja maad lahutasid teda preili Emmast. Ja kui ta teda jälle nägi... temale oli ta ikka sama. Kõige suurem väärtus, mis maa peal peitub. Selleks jäi ta temale ka siis, kui kuulis, et ta sir Charles Greville'ga elab. Ta armastas teda. Nõnda ütles ta ise. Ja Tom Kidd mõtles, et kõige kõrgem ja pühim on elada sellele, keda armastatakse.“

Kibe naeratus langes Emma huultelt.

„Kõige kõrgem ja pühim...“

Miks kuulus ta temale nii kaua? Miks kannatas ta seni, kuni ta ennast kohtumõistjaks seadis tema üle?

Nagu piitsahoobid olid Tomi sõnad Emma peale langenud, põletavalt, iga veripiiska keema ajades. Siiski — haruldane, ta ei olnud temale sugugi pahane. Tundmatu õudus, nagu miski lihalik nauding, läbistas teda...

„Kõige kõrgem ja pühim!“ kordas ta hingetult. „Miks ei kõnele sa edasi? Tema kõige

kõrgema ja pühama juures olid sina, tema armastuse juures!“

Tom'i suu ümber kaevus kõva joon.

„Siis edasi... Mida temale armastus andis, kuulis Tom Kidd, kui ta aastate pärast koju tagasi jõudis. Selle mehe juurest otsis ta teda, kellele tema süda kuulus. Tema aga... mees oli vaene, raskes seisukorras. Tema rikas onu oli Emmat armastama hakanud, nagu isa. Selle juure tahtis ta minna, et kallima eest paluda. See oli nõus... Aga siis...“

Emma oli äkki üsna rahulik.

„Siis?“

„Siis... Onu kosis ta. Nüüd on ta rikas, on lady.“

„Lady Hamilton?“

„Lady Hamilton!“

„Talutüdruku ja puuraiuja tütar, eks? Kelle nimi oli kord Emma Lyon... neiu Emma... väike Amy!“

„Väike — Amy...“

Tom Kidd värises. Tema huultele laskus valus jume...

Neljas peatükk.

Emma lähenes Tomile, seisatas tema ees, ligidal, et kleit teda puudutas.

Ainult neli aastat oli Tom temast vanem, vaevalt kolmkümmend kaks. Aga tumedad käharad juuksed olid meelegahtadel juba valged; sügavad kortsud tõmbusid üle otsa ning põskede; õlad vajusid ettepoole, nagu miski raske surve all. Ja silmad...

„Sa ei ole veel kordki mulle otsa vaadanud!“ ütles Emma rahulikult ja viisakalt. „Kas sa mind nii väga põlgad? Või kardad sa?“

Pikkamisi pööras Tom oma silmad tema poole...

Nõnda vaatasid ainult Neapeli vagade munkade silmad, kui nad Emmat kohtasid. Valeusulist põlastades, naise patust ilu needes, Kuna tema sisimas, nagu looride taha peidetud, salaja igatsuse kahvatud leegid põlesid...

„Karta?“ küsis Tom Kidd. „Mispärast karta?“

„Et sa mind hukka mõistsid, ilma et mind oleksid üle kuulanud! Et sa seda meest uskusid, kes mind laimas, vaatamata selle peale, et ta mind julmimalt kohtles, kui sir John. Greville on see, kes sulle seda rääkis, eks?“

Tom hoidis tema pilgust kinni, nagu tahaks ta selle kaudu tema hinge põhja tungida.

„Ma läksin tema juure, küsisin teie järele.“

„Ja kui sa mind ei leidnud, hakkasid minu üle pärima. Siis kartis ta sind ja valetas.“

„Ta nuttis...“

... siiski ei ole paremaid paberosse kui

„Fru-Fru!“

„Ja, ta oskab pisaraid valada. Ta on seda oma onult õppinud. Ja siis uskusid teda. Muidugi, ta oli vaene, väga raskes seisukorras. Lootis sir Villiami peale. Sellele olin ma armsaks saanud. Nagu isa? On see isa, kes meeletus kires halba aimamatule tütarlapsele kallale tungib?“

Tom'i silmad avanesid pärani.

„On ta seda teinud?“

„Kõrvaltoas istus Greville ja kuulatas. Kui ma ihara rauga käest pääsesin, salgasid nad oma tegu. Nad olla tahtnud minu truudust proovida... Ma armastasin Grevillet, uskusin teda. Nii lapsik olin, et tema palvele järele andsin, onu juure sõitsin ja Grevillele abi palusin. Märkad sa uut plaani? Neapelis olin ma võõras, abitu, olenesin ainult meie saadiku heast südamest. Meie saadiku — sir Villiami! Kui ta mulle liiga tegi, kirjutasin Grevillele. Lugematuis kirjades palusin ennast päästa. Lõpuks tuli vastus. Tahad sa seda näha?“

Emma tõmbas kleidist paberitüki ja näitas. Kähku haaras Tom selle oma kätte...

„Võida sir Villiam! Greville.“

„Neli sõna!... Nüüd mõistsin ma, kui sir Villiam mu võidab, pidi Greville tema pärijaks saama.“ Emma naeris läbilõikavalt. „Täna aga — olen mina tema pärija, mina! Sest ka mina muutusin halvaks. Õppisin arvama. Alles siis võitis mu onu, kui altari ees lady Hamiltoniks olin saanud... Lady! Kas sa ei rõõmusta, Tom? Ei soovi mulle õnne? Või ei usu sa mind? Siis mõista kuhut! Mõista miipd hukka!“

Emma karjus seda väriseval suul, leekival pilgul. Tom seisis temale vastu, kahvatu kui surnu. Ei saanud sõnagi suust. Vaatas temale ainult otsa...

Aga kui Emma end ära pööras, langes ta tema ette maha, suudles ta kleidipalistust ning hakkas nuuksuma...

Emma vaatles allapoole vajunud pead, tõmbuvaid õlgu.

„Tom... minu vana, truu Tom...“

Ja vajus äkki tema juure maha, kaelustas teda ja nuttis ühes.

Väikse Amy õnne pärast...

Pikkamisi tõusis Emma püsti.

„Lähme nüüd. Tom. Kapten Nelson ootab oma poega.“ Kui Tom aga tõrjuvalt käe üles tõstis, ulatas ta temale Nelsoni kirja. „Ta ise tahab seda.“

Tom näis üsna segane.

„Tema tahab seda? Vaatamata kõige peale, mis talle rääkisin?“

„Ah ja, sinu unenägu! Nelson kõneles sellest. Mis see oli, Tom? Kas sa ei võiks seda öelda?“

„Õelda...“ Tumedad varjud ilmusid tema silmi. „Merel oli see, tormi käes. Ühel silfall käis Nelson, tema kõrval naine, nende järel Josiah. Äkki tormas poiss isa kallale, tõstis oma käe tema vastu. Nelson pöördus tagasi... Tõukas ta teda?... Josiah kukkus. Heleda kisaga kadus merivahtu... Tema isa läks aga edasi. Ei vaadanudki poja poole. Abitult laskis ta teda hukkuda, surra...“

Tom vaikus.

„Ja naine?“

„Tema näol oli loor. Aga tema kogu... kord nägin üht pilti...“

Ta vaikus. Arglikult libises tema pilk Emmast mööda.

„Sellele pildile sarnanes ta, Tom? Circele, inida Romney minu järel maalisis?“

Nagu ahastuses lasi Tom oma pea rinnale vajuda.

„Temale sarnanes ta.“

Emma hakkas kõlavalt naerma.

„Haruldased unenäod on sul, Tom! Tead, kes Circe oli? Ilus nõiad. Kõik mehed, kes talle lähenesid, moonutas ta. Meeletust armastusest tema vastu muutusid nad loomadeks. Siis hakkab Nelson mind armastama, ja mina hukkan ta. Seda ütleb sinu unenägu, eks? Kõik mehed olen ma hukanud, kes mulle lähenesid. Viisaka Valesi printsi, vaga sir Johni, tugeva Romney, ausa Greville, tubli sir Villiami. Ja ka unistaja Tom Kiddi. Et sa mulle Londoni järele peaksid tulema, valetasin, et sind armastan. Et sa mulle seal vastikuks läksid, lasin sind sir Johni poolt piinata. Et sinu veripiiskadest rõõmu tunda, lasin sind piitsutada. Et ma...“

„Neiu Emma!“ karjatas Tom, tõstis ahastuses käed tema vastu. „Vaikige! Kuulake mind!“

„Mis sa tahad? Seda kõike oled Grevillelt kuulnud, selle üle järele mõtelnud ja lõpuks niisugust und näinud. Ja sinu unenägu on tõde, mina aga valetaja. Ah, Tom, sinu unenäod!... Ja sinu Nelson! Tal on ju naine, kellega ta õnnelik on. Miks peaks ta mind armastama hakkama? On ta nõnda rikutud, et seda temast arvad?“

„Ta on truu ja puhas...“

„Siis kardad, et mina teda armastama hakkam? Lady Hamilton laevakapteni. Jah, kui ta rikas oleks! See on ju minule peaasi, eks ole? Tõesti, Tom, kui ma selle peale ei mõtleks, et me koos üles kasvanud, et kord minu hea sõber olid... Aga milleks kõik need sõnad! Mine, too Nelsoni poeg! Meie peame ruttama!“

„Meie? Tähendab see, et mina Josiah juure jääda tohin?“

Emma noogutas pead.

„Kapten Nelson ütles, et sa tema naisele oled lubanud noormehe üle valvata...“

Tomil silmad hakkasid särama.

„Igas mures ja hädas vandusin tema eest seista. Ja seepärast... jah, ma pean temaga minema. Ärge kartke, et teil tee peal ees olen. Ma tean, Tom Kiddi ja neiu Emma vahel on kõik teiseks läinud.“

„Igatahes, Tom... keegi ei tohi teada, et me kord üksteist tundsim... Sir Villiami seisukoht...“

Emma vaikis. Punastus Tomi pika uuriva pilgu all.

„Ja, sellepärast olete vist siiaagi tulnud. Teie kartsite mind. Ja ometi pole Tom Kidd kõikide aastate jooksul ühtki halba sõna väik-

sest Amyst rääkinud. Isegi mitte sellest, mis Greville kõneles. Ka kapten Nel teab temast ainult head.“

Emma kargas püsti. Vaatas temale otsa.

„Kapten Nel?“

„Nõnda nimetame meie, madrused, Nelsoni. Meie Nel' ütleme, on vahva nagu lõvi ja vaga kui tall!“

„Sa oled seda temale rääkinud? Kõik?“

„Ta sundis mind. Kuus aastat on sellest möödas. Meie tulime „Boreas'iga“ Lääne-Indiast ja peatusime Portsmouthis. Indias oli Nel neile, kes õiguse ja seaduse vastaselt oma taskuid täitsid, kõvasti näppude peale löönud. Sellepärast olid admiraliteedi lordid temale vaenulised. Nad tahtsid teda laimata, teda piinata, et ta teenistusest lahkuks. Siis saatsid nad Portsmouth'is admiraali laevale, kes teda revideeriks. See oli aga üks jultunud mees, keda Nel vihkas. Tema nimi oli sir John.“

Emma karjatas.

„Tom...“

„Sir John Villet-Payne!... Ta tuli kõrgilt, uhkelt. Läks laeva sisesse ruumi, nuuskis igalpool, laitis kõike. Libedate sõnadega et Nelson lähedalegi ei pääsenud. Lõpuks tuli ta meie madruste juure, kes me laevalael seisime. Ta nägi mind, kohkus, laitis ja küsis mu nime. Siis vaatas ta minule teravamalt silma. Lasi oma kinda kukkuda. „Tõsta üles, bootsman!“ ütles ta. Ma ei liigutanud. Kolm korda karjus ta nõnda. Ma pigistasin hambad kokku, vaatasin talle otse näkku. Siis tõmbas ta mõõga välja, lõi lähedale üle minu pea.“

„Tom...“

(Järgneb.)

KÄTTEMAKS.

P. ROSENHAYN. Tõlkinud —rb.

Juba teist korda helises läbilõikavalt ja käskivalt kell. — Pimedas majas lõi äkki valgeks. Tasane kõnelus kuuldus, mis varsi jälle vaikis. Ja nüüd koputati uksele, kärsitult ja kõvasti. „Boleslav!“

Kellegi naise hääl sosistas: „mine alla, vaata järele, kes seal on...“ Aeglaselt tulid hiilivad sammud trepist alla ja värisev raugahääl küsis: „Kes on?“ Lühike vaikus. Siis vastati alt: „Telegramm.“ Uksehoidja pööras end viivitades ümber. Trepil seisis, tardunud ilme näol, majaperenaine. „Ava neile.“ Kõlisesed kukkus terasahel ukse eest ära. Pöörati võtit ning avanes raske, tamme- puust uks. Värisevate sõrmedega käänas vanamees elektrilambi põlema, mille hele valgus

uksel seisvatele mundritele langes. Polnud kahtlust, see oli mingi lõks... .

Lühike käsk — ja sisse astus kahe politseiniku saatel politseiülem. Vana uksehoidja põrkus tagasi. „Pane uks kinni,“ ütles ülem ja aralt täitis vanamees käsku, kuna ta ust sulgedes nägi, et ka väljas veel politseinikke ootamas oli.

Politseiülem küsis valjult: „Kas see on dr. Mikulitshi suvimaja?“ — Vanamees vaatas aeglaselt hirmunud pilguga kõneleja poole. „Jah,“ tuli ta huultelt. „Kas arst on kodus?“ Nõutult, kahevahel olles, vahtis vanamees kõrvale. Seal kostis trepilt hele naisterahva hääl: „Minu mees on ära sõitnud.“

„Teie olete proua Mikulitsh?“ küsis ülem viisakalt. See jaatas. „Tähendab, teie abikaasa on tõesti ikka ära sõitnud?“ — Naine hingas sügavalt. „Jah, ta on äri-asjus Odessasse sõitnud. — „Nii, nii!“ Politseiülem naeris pilkavalt. „Imelik, et teda veel tänasel õhtupoolikul Ujazdorska bulvaaril nähti!“ Proua kehitas õlgu. „Ma ei tea teile midagi muud ütelda.“ — „Meil on käsk teda kinni võtta. Poliitilistel põhjustel... Teil ehk ei oleks midagi selle vastu, kui me teil natuke läbiotsimist toimetaksime,“ jätkas ülem kõrgilt ja hooplevalt. „Ka juhin teie tähelepanu asjaolu peale, et kogu maja on ümber piiratud. Keegi ei pääse nägematult siit välja!“ Naine naeratas vae-

II kaubandus- ja tööstusnäitus Tallinnas.

Foto Rambach

Vaade näitusplatsi keskkohalt Rannavärrava poole.

Vaade näitusplatsi keskkohalt linna poole.

valt ja siis pööras ta end aeglaselt ümber. Kuid äkki võpatus ta. Seal, see soldat, kes ülema kõrval seisis..., see vahtis temale imeliku, puuriva vaatega näkku. Neid silmi, mis ta nägu nagu põletasid, neid silmi ta ju tundis. Kus ta neid näinud oli, ei tulnud tal järsku meele, aga seda ta tundis, et tema verivaenlase silmad olid, mis nii halastamatult tema otsa vaatasid. Ta püüdis meele tuletada.

Aga tubades sammusid raskelt politseinikud, sahtlid kolistades ning mööblit liigutades. Kotsid surutud hoobid vastu kinniseid uksi, ning raksus puu ja kuuldus ähvardav naer; aegajalt kõlasid ka tige-dad põlglikud sõnad läbi üldise kära. — Üks minevikusündmus kerkis nagu udust proua Valeska silmade ette.

Kullane sügispäike hiilgas rukkiväljadel; tema, noor paruness Valeska, ratsutas rõõmsalt läbi selle kullase mere.

Eemal olid rukkilõikajad töös. Tema liginemisel tulid talunaised ta juure ja suudlesid allaheitlikult ta kuue palistust. Seal sammus tööliste keskest ka üks noormees ta poole. See oli noor valitseja. Kohmetult teretades püüdis ta temaga juttu alustada... Kuid paruness naeris ainult põlastavalt ta sõnade peale. Ja siis tuli ennekuulmatu asi: See noor proletaarlase poeg julgus temale, parunessile, oma armastusest

**Uus Inglise peaminister
Baldvin.**

Vorovski,
Vene esitaja Lausanne kongressil, kes endise
Vene ohvitseri poolt surmati.

kõneleda... Silmapilgu oli ta temale otsa vaadanud ja siis hobusele kannuseid andes tuhatnelja minema kihutanud. Noormees aga oli uimasena tagasi vaarunud.

Veel samal päeval lasti ta ametist lahti ja ta oli aeglasel sammul kadunud öisesse hämarusse, ainult üht väikest kimbukest käes kandes. Ta ise, noor paruness, oli aknal seisnud ja minejale järel vaadanud. Ta oli näinud, kuidas selle viimne pilk üles tema aknani oli libisenud ja siis oli ta kahjatsenud oma mõtlematut tegu. —

Toauks avanes uuesti. Valeska tõusis aeglaselt püsti. Ning jälle seisis ta vastastikku selle mehega, kelle ta isa kord tänavale oli ajanud. Ja see mees oli ta ära tunnud, ta luges seda ta silmist, mis tummalt ja uurivalt ta poole olid pöördud. Kohe astus ka politseiülem sisse. „Meie oleme kogu maja läbi otsinud“, ütles ta peaaegu etteheitvalt. „ja kui teda ka selles toas ei ole, siis ei leia meie teda üldse mitte; siin on ju veel üks suur kapp; pa-

lun võtit!“ Viivitades ulatas proua Mikulitsh võtmepuntra ta kätte. — Kiunudes avanes kapiuks, seal pööras end ülem ümber ja sõnas: „Stefan, vaata veel korraks sinna voodi alla!“ Seda kuuldes kohkus proua, ta nägu muutus peaaegu roheliseks hirmust. — Stefan langes põlvili ja heitis pilgu laia süngi alla. Ja siis ilmus ta näole jahimehe naeratus, kes oma ohvri jälgil on. Ta suu avanes juba, samal ajal tundis ta naise pilku ahastavalt, paluvalt oma peal peatuvat. Ta nägi, kuis ta värises ja omi surnukahvatuid käsi abiotsivalt paludes tema poole ringutas. Politseiülem tuli kapi juurest ja läks eeskotta. „Noh“, küsis ta kärsitult. Stefan pööras end aeglaselt tema poole, kuid ta silmad olid kahvatu naise näkku kui kinni naelutatud, kes ta kord hukatusse ja viletsusse oli tõuganud. Veel silmapilgu viivitas ta, siis tõusis vaikne naeratus ta huultele. Ja oma ülemuse poole minnes ja kätt mütsi ääre tõstes, ütles ta selge, kindla häälega: „Ma pole midagi leidnud, herra politseiülem!“

EESTI MAJANDUS SÕNAS JA PILDIS*).

Tallinna Krediit-Pank, A/S.

Tallinna Krediit-Pank, mille asutamisest tänavu 16 aastat möödus, on vanem Eesti rahaasutus Tallinnas ja kuulub vanemate rahaasutuste hulka kogu Eestis. Asutatud 1907 a. Tallinna Vastastikuse Krediit-Ühisusena, oli alguses ainukeseks Eesti raha-asutuseks Tallinnas, mille ümber varsti kogu Eesti äriühingud koondus, mil

* Selle pealkirja all hakkame lähikese tulevaateid ühes plüüdega tooma tähtsamatest Eesti raha-asutustest, tööstusettevõtetest, ühistegelitest asutustest j. n. e.

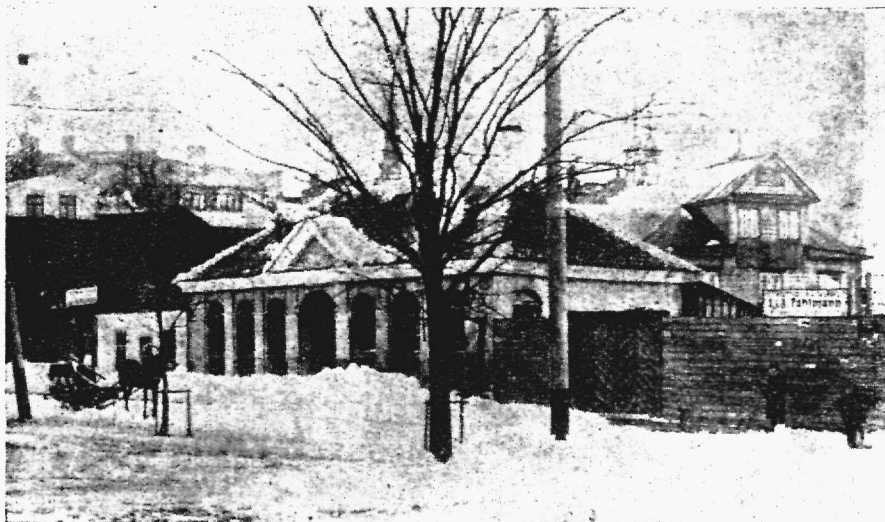
põhjusel teda ka „Eesti pangaks“ nimetama hakati ja selle nime all pea üle maa tunni.

Krediit-Ühisuse asutamise kutsus välja Eesti äriühing-konna raske seisukord krediidi saamises, mille andmisest selleaegsed kohalikud Vene ja Saksa rahaasutused ära ütlesid. Alles kokkupuutumises laiemate rahvahulkadega oli Krediit-Ühisusel võimalus nende tarvidusi tundma õppida. Muu seas oli Tallinna Vast. Krediit-Ühisus ajutiselt teiste krediit-ühisuste keskpangaks, mille kaudu maal asuvad ühispiimatalitused, majandusühisused ja muud ühistegelised asutused toetust leidsid. Peale puht-

äriliste ettevõtete toetamise andis ühisus oma toetust ka majade ehitamisel nii eraisikutele kui ka asutustele. Viimaste hulgas oleks nimetada teatrimaja „Estonia“ ehitamist.

Krediit-Ühisuse hoogsa kasvamise tõttu jäid üüriruumid üksteise järele kitsaiks, mille tagajärjel otsustati ehitada uus pangamaja. Karja ja Jaani tänavate vahel omandati J. Kõrvilt krunt ja uus ehitus sai valmis 1912 a., mis praegugi üks suurematest ja kaunimatest äri- ja elumajadest Tallinnas, kus ka pangal enesel avarad ja otstarbekohased ruumid tarvitada on.

Võrdlemisi piiratud Krediit-Ühisuse tegevusala ei suutnud varsti enam suureks paisunud äritegevust rahuldada. Tarvidus avarama ja vabama krediidi järele sunnib ühisust aktsiapangaks ümber muutama. Vastav põhikiri töötati välja ja palve lubada ühisust aktsiapangaks muuta nime all

Endine „Linna vahimaja“ Karja ja Jaani tänavate vahel, mille asemele Tallinna Krediit-Panga maja ehitati.

Tallinna Krediit-Panga maja Suur-Karja tän. poolt.

„Eesti Pank“, anti Vene valitsusele sisse. Vahepeal puhkes aga suur Vene revolutsioon lahti ja mõte jäi teostamata. Saksa okupatsiooniajal ei tahetud hakata mõtet teostama ja töötati endisel kujul kuni Eesti iseseisvuseni edasi.

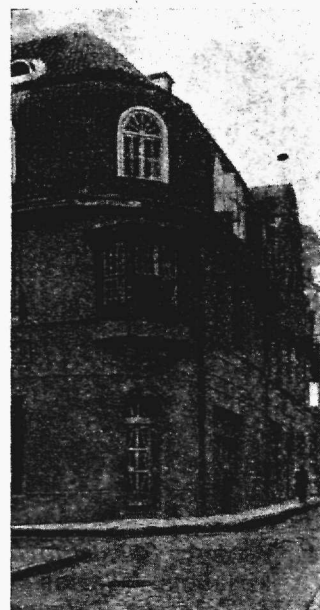
Eesti valitsuse ajal võeti aktsioneerimise küsimus uuesti päevakorradele, aga et valitsuse poolt vahepeal asutatav Eesti riigipank „Eesti Pangaks“ nimetati, muudeti kavetatud nimetus ja 1. jaanuarist 1920 a. algas aktsiapank tegevust nime all „Tallinna Krediit-Pank.“

Töötades uuel alusel ja uue nime all on pank jäänud endiselt puht Eesti raha-asutuseks, kindlalt kinni pidades põhimõttest — võimalikult mõjuvalt toetada Eesti majanduselu edenemist.

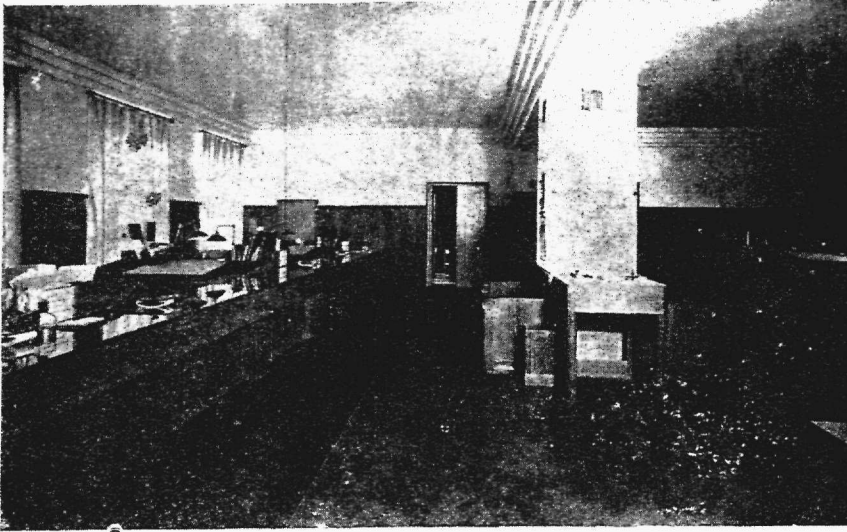
Esimesed kolm äri-aastat on pank töötanud täiesti rahuloldavate tagajärgedega. Üldine äriseis oli 1. jaanuaril 1921 a. Mk. 60.000.000. — 1. jaanuaril 1922 a. Mk. 165.000.000. — 1. jaanuaril 1923 a. Mk. 224.000.000. — ja 1. mail 1923 aastal Mk. 275.000.000. —, seega on tegevus järjesti kasvanud ja praegugi tõusvas hoos.

Töötades võrdlemisi laialise äri-ringkonnaga, ei ole suutnud pank kõige parema tahtmise juures kõiki krediidi nõudmisi rahuldada, kuigi kõik vabad kapitaalid puhtäri-listesse operatsioonidesse on paigutatud. Pikemaajaliste hoisummade juurevoolu, mis sõja-ajal pea täiesti kadusid, on viimasel ajal jälle märkata, mis tunnistust annab, et usaldus pankade vastu laiemates rahvahulkades jällegi tärkamas, milleks suuresti kaasa mõjunud on Eesti valuuta stabiil seisukord.

Kuigi panga tegevuskapitaal piiratud on, seisab tema liikumatu varanduses kindel ja suur tagavarakapitaal, mis iga-aastaseid operatioone kindlustada võib.

Krediit-Panga maja nurk Jaani ja S.-Karja tän.

Osa Tallinna Krediit - Panga äriruumist.

TALLINNA KREDIIT-PANGA DIREKTORID.

Foto Parikas.

Käesolevast ja eelmisest «Ao» numbrist pidi näituse puhul

«Võitlus Tshomolungma pärast»

välja jääma. Avaldame selle järgmistes numbrites

A. Uibopuu.

J. Linnamägi.

V. Kargaja.

TOIMETUSELE SAADETUD KIRJANDUS.

K. Rumor. *Sääsed tormis*. Novellid. Noor-Eesti kirjastus. Tartus. II trükk. 1923.

J. H. Talomaa. *Igavene elu*. Viievaatusline näidend. Noor-Eesti kirjastus. Tartus 1923.

Viimne pidu. Näidend ühes vaatuses. II trükk. Noor-Eesti kirjastus. Tartus 1923.

Conan Doyle. *Saladusline mõrtsukatöö Boskombi orus*. Lõbus kirjavara nr. 1. Vironia kirjatus. Narvas 1923.

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Kõik ostavad oma kaubad Estonia
teatrimaja järgmistest kauplustest:

K. Altosaar nr. 1

Manufaktuur & pudukaup tel. 6-97

A. Strasch nr. 3

Manufaktuur en detail & en gros tel. 16-75

J. Mespak nr. 4

Soome riidekauplus tel. 24-91

**Joh. Luisk & nr. 6
Ed. Buschmann**

Manufaktuur en gros & en detail

P. K. Estonia nr. 7

Vorsti- ja piimaäri tel. 8-55

J. Soonsein & Ko. nr. 8

Kivinõud tel. 24-39

Estonia all nr. 10

Suur riidekauba ladu tel. 9-27

K.-Ü. „Osa“ nr. 11

Riidekauba ladu tel. 3-30

G. Pisarew nr. 13

Soome riidekauplus tel. 9-87.

**N. Goldmann &
J. Kahn nr. 15**

Pudukaup

ED. MÖLLERSON'I

raudvoodi- ja traatvõrgutööstus

Kopli tän. nr. 10, Tallinn, Kõnetr. 26-70

soovitab omast tööstusest:

Raudvoodid:

reform- ja vedrumadratsit.

Madratsid:

reform-, vedru-, karva- ja mererohu.

Traatvõrke:

1/4—4" silma suurus, igas pikkuses ja laiuses. Tsingitud, galvaniseeritud, põletatud ja planktraadist.

Töö kiire ja korralik.

Töö headuse eest vastutus.

ESIMESEJÄRGU

ESIMESEJÄRGU

KOSMEETIKA-, PARFÜMEERIA- JA TUALETTSEEBITEHAS EESTIS.

Soovitame, kui erisaadusi, muu seas:

Lõhnaõlised

Kölnivett (Eau de Cologne)

Hambapulbrit

Hambakreemi

Peakõõma pumatit

Briljantiini

Lanoliinkreemi

Habemeajamise

pulbrit

Tualettseepe

mis tunt. kui paremad Eestis jne.

Tallinn, Suur Arehna nr. 34

Kõnetraat 17-09.

Shokolaadi-, komp-
veki- ja biskviidi-tehas
R. Klausson.

Tallinn, Toom-Vaestekooli t. nr. 1.

Kõnetraat nr. 19—05.

A. BRANDMANN'I
kompveki-
tööstus

Väike Tartu maantee nr. 4.

S o o v i t a b
tuntud headuses kõige paremat
shokolaadi,

shokolaadi-

kompvekke,

marmelaadi

ja biskviiti,

- Kaupmeestele protsendid. -

Tarvitajateühisus

„OMA”

on suurem ja soliidsem ühistegelise
kaubamaja Tallinnas.

Koloniaal-, delikatesskaubad, maitse-
ained, riide- ja saapakaupe, põletis-
puud, majapidamistarbed.

Kaubad kõrgemas väärtuses; hinnad
võistlemata.

„Omast“ ostes saavutate kasu en-
dale ja ühiskonnale.

„Omast“ ostes sunniti erakaup-
mehi hindade mõõdukusele.

„Omast“ ostes võimaldate endile
ükskord „Oma“ laualt „Oma“ leiba
süüa, „Oma“ töökodadest endid „Oma“
riietega katta.

„Oma“ kasu on teie endi kasu.
Ärge ostke enne mujalt, kui olete
„Oma“ kaupa vaadanud.

Astuge „Oma“ liikmeks.

„AKVA”

Alkoholita jookide tööstus.

Tallinnas, Vaimu tä. nr. 1
Kõnetr. 6-19.

Soovitab
võistlemata headuses:

Alkoholita **likööriekstrakte,**
veini- ja **lauaäädikaid** ja **äädi-**
ka-essentse 60 ja 80%.

Limonaadi,

«Sidroni soodat»,

Seltersi,

Vischy't,

Soodat j. m.

Põllumajandusline keskühisus „Estonia“.

Kõige suurem põllu-, farja- ja linnufasvatuse
saaduste väljaveoäri Eestis.

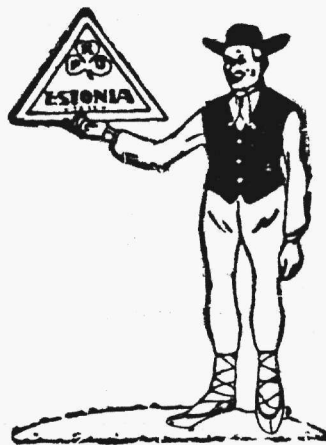
1922. aastal põllupidajatelt ostetud fauba
eest välja makstud Mk. 397.282.875.—

Peafontor: Tallinn, Jaani tän. 6.
Telegr. aadr.: „Sentrestonia“.

Rõnetr.: Üldine 8-55. Sekretariaat 20-90.
Suhatuse 18-91, 20-94. Urteosf. 25-19.

Worstiwabrik: Jakobsoni tän. 4. Rõnetr. 1-33.
Piimaäri: Jakobsoni tän. 4. „ 5-18.
Külmetusmaja: Uus Sadama tän. 2. „ 4-78

Tallinnas 6 oma kauplust ja 182 müügikohta.

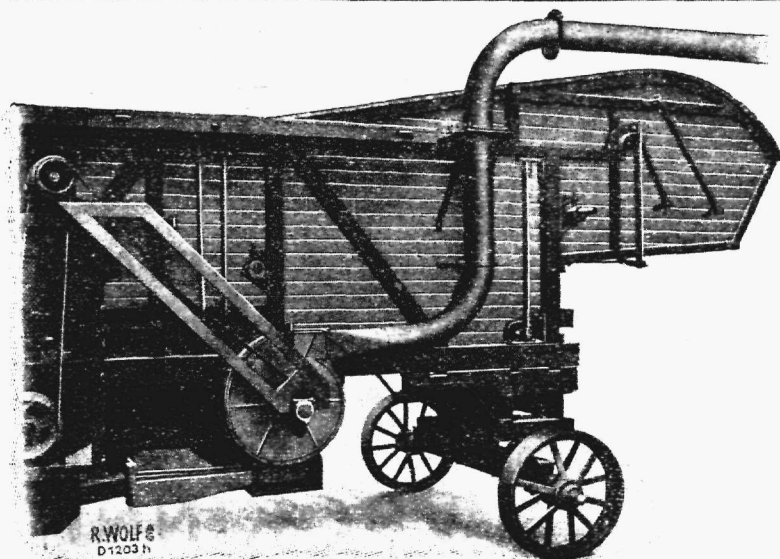

Esitused kodu- ja väljamaal.

Piimaühisustele soovitame:

Aurujõuliste piimatalituste sisseseadeid Sakamaa ja Daani
wabrikuteft. Ilmafuulsaid „Westfaalia“ koorelahutajaid, auru-
jõul ja käsitsi. Rootsi „Baltic“ auruturbiiniga piimatalituse
sisseseadeid. Th. Sabroe & Ko. wabriku külmetusmasinaid.
Poul Funke & Ko. wabriku piimaproovimise abinõusid.

Piimatalituste ja külmetusmajade ehituste plaanid, eelarved ja sisse-
seadete eelarved valmistatakse asjatundlikult ja korralikult wilunud
jõudude juhatusel.

R. WOLF'I LOKOMOBIIID

seisvad, veetavad ja isesõitjad 3—800 PS patent, küllastatud ja ülekuumendatud auruga kõiksuguse tööstuse ja põllumajanduse otstarbeks

R. WOLF'I rehepeksumasinad

3—20 PS 4 ja 5 kordse tuulepuhastusega on meie maa nõuetele vastavalt ehitatud, sellepärast nõuavad neid praegusel ajal kõik põllumehed ja töösturid

WEIPERT'I gööpliga rehepeksumasinad

on põllumeeste poolt väga otsitud

HEILIGENBEIL'I sahad

on ainsad, millega meie suur- ja ka väikepõllupidajad rahul on

MASSEY-HARRIS

Originaal Ameerika, Viking Rootsi ja „Hava“ süsteem Deering vilja- ja heinaniidumasinad on kerged ja vastupidavad

DWF kuulilaagrid ja teraskuulisid

Alaline suur ladu: Rootsi ja Saksa koorelahutajates, raua terases, plekkides, katuse- ja seinapappides, katusetõrvas, põllutöö- ja teistes masinates, ehitusmaterjalides, kõiksugu teras- ja rauakaupades, käsitööriistades, masinarihmade, masina-, tsilindri-, koorelahutaja- ja teistes õlides jne.

Sahateri, naelu ja vankriasse valmistatakse omas vabrikus

————— Kaupmeestele kõige kasulikum sisseostukoht —————

PEAESITAJA EESTIS

A.-S. W. SCHNEIDER & K^o

TALLINNAS, ESTOONIA PUIESTEE NR. 19

TARTUS ABIMASINATEKAUPLUS HOLMI TÄNAV NR. 4

————— NÄITUSPLATSIL OMA PAVILJON —————

„POLARIS”

EESTI KINNITUS-AKTSIA-SELTS

Tallinnas, Vana Viru tän. 12

(vastutuskapitaal Emk. 13.500.000.--)

TOIMETAB KÕIKSUGU

TULE- JA VEOKINNITUSI

Tulekinnitusi 2½ aasta jooksul tehtud
üle Emk. 12.000.000.000.— peale

Lähemaid teateid antakse seltsi peakontoris Tallinnas,
Vana Viru tän. 12, kõnetraat 14-41, ja agentide juures.

Eesti Meripank A-S.,

TALLINNAS

VÕTAB RAHA HOIULE, ANNAB
LAENU, OSTAB JA MÜÜB VÄLIS-
VALUUTAT, TOIMETAB KÕIKSUGU
PANGAOPERATSIOONE.

Suur Roosikrantsi tänav nr. 15.

KULDALA
TALLINN
KUNINGA TÄN. 4

TEL: 13-66.

Shveitsi Pretsissioon uurivabrikute ladud Zürich, Paris, London jne.

Tallinna osakond „Kuldala“,
Kuninga tän. 4.

Shveitsist on jälle kohale jõudnud suur saadetus uure — ilmakuulsatest vabrikutest, nagu: „Longines“, „Seeland“, „Borell“, „Fils et Co.“, „Invikta“ jne. Hinnad võistlemata.

„Kuldala“, Kuninga tän. 4. Kõnetraat 13-66.

EESTIMAA TAIMEWÕI
ESIMENE
TEHAS
KOKKA
TALLINN - REVAL

Proovige ainult
ükskord taimevõid

„KOKKA“

ja Teie tarvitate teda alati.

Saada igas kaupluses.

Kaubandus- A-S. Hüppler & Ko., Tallinnas

Suur Tartu-maantee nr. 45. Kõnetraat 901.

Osakonnad: TALLINNAS, Suur Turg 13, kõnetraat 19-17.
TARTUS, Peterburi tän. 23, „ 5-56.
VALGAS, Riia tän. 23, „ 91.

EN GROS.

Igasugune raud ja teras.

Punane ja valge vask, tsink,

Inglis- ja seatina, antimoon.

Babbit, plekk: must, tsingitud

ja tinutatud raudplekk, valge J. C, x, xx
plekk, tsink-, tina-, punane ja valge vask.

Traat: põletatud, põletamata ja tsin-
gitud raudtraat, valge ja punane
vasktraat, okastraat jne.

Raua- ja teraskaup: naelad, needid,
kruid, mutrid, poldid, tabalukud,
Am. lukud, hobuserauad jne. jne.

Torud: mustad ja tsingitud gaasi-
torud, katlatorud, malmist mustavee
torud ja igasugused torude jaod.

Tööriistad: seppadele ja lukuseppadele,
puuseppadele ja tiseritele,
maalritele ja sadulseppadele.

Põllutööriistad: vikatid, luisud, hangud,
hargid, labidad loomaketid jne.

EN DETAIL.

Ehitusmaterjaalid: naelad,

takud, vilt, traaglid, katuse-

papp ja -tõrv, pliidiplated, siib-

rid, ahju- ja pliidiuksed, kriiskad

klosetid ja nende jaod, ukse- ja

aknahinged, ukse käepidemed

ja lukud jne.

Armatuurid: vee- ja auru-
ventiilid, kraanid jne.

Kanepi voolikud, puhasta-

misnarmad, masina- ja

tsilindriõli, värnits, värvid

mööblivedrud, mererohi,

mööblinaelad ja sildid.

Majapidamise tarbeasjad:

malm ja alumiinium potid, liha-

masinad, noad, kahvlid, lusikad,

triikraavad jne.

Kivi, portselaan, alumiinium ja

emailitud nõud. Jahitarbeasjad.

- - - - Ostetakse vanu metalle ja Valga osakonnas kaltsusid - - - -

Eesti Laenupanga

äriseis 31. detsembril 1922. a.

Aktiv.		Passiv.	
Kassa ja jooksvad arved teistes pankades	12.180.257,14	Põhikapitaal	10.000.000,—
Välisraha	579.150,42	Tagavarakapitaalid	243.198,64
Väärtpaberid	1.071.710,—	Tähtajalised hoisummad	4.800.599,35
Diskonteeritud vekslid	20.055.611,50	Jooksvad arved	60.290.300,69
Kontokorrent arve väärtpaberite ja vekslite kindlustusel	43.489.131,04	Kontokorrent arved	454.815,07
Kontokorrent arve kaupade kindlustusel	724.940,—	Korrespondendid „Loro“	1.891.683,98
Korrespondendid „Loro“	453.353,—	„Nostro“	2.761.423,46
„Nostro“	25.890,20	Kontokorrent arved teistes pankades ja rediskont	34.537.786,20
Petseri osakonna arve	3.406.435,99	Üleminevad summad	14.191.337,95
Üleminevad summad	2.087.373,78	Riigimaksud	164.015,—
Mitmesugused arved	251.425,88	Väljamaksmatud dividendid	245.937,85
Liikumatu varandus	396.258,—	Ettesaadud ja väljamaksmatud 0/00	539.974,76
Majaehitamise kulud	55.776.259,04	Liikumatu varanduse peal olev võlg	45.000,—
		Petseri osakonna arve	3.720.576,53
		Mitmesugused arved	2.093.559,69
		Kasu 1922 a. eest	4.517.586,82
	140.497.795,99		140.497.795,99

1922. a. kasude ja kahjude arve.

Kahjud.		Kasud.	
Panga juhatamise ja äri kulud	4.005.066,10	Saadud protsendid	9.265.981,82
Maksetud protsendid ja komisjon	5.051.162,58	Saadud komisjon	5.804.614,99
Liikva varanduse kustutamise protsent (100%)	22.527,54	Tagasi saadud mahakirjutatud nõudmiste järele	174.500,—
Mahakirjutused	1.648.753,77		
Puhaskasu 1922. a. eest	4.517.586,82		
	15.245.096,81		15.245.096,81

1922. a. puhtakasu jaotus.

Tagavarakapitaaliks	Mrk.	451.758,68
Juhatuse liikmete tasuks	„	451.758,68
Nõukogu käsutada	„	225.879,34
Teenijate heaks	„	677.638,02
Riigimaksudeks	„	1.100.000,—
Dividendiks 35 mk. aktsia pealt	„	1.400.000,—
Heakstegevaks otstarbeks	„	210.552,10

K o k k u: Mrk. 4.517.586,82

9. mail 1923. a. peetud aktsionäride peakoosoleku otsuse põhjal maksetakse 1922. a. dividend esimese väljaande ja II. väljaande 1 järgu aktsiate pealt 1922 aasta kupongi järele 35 marka aktsia pealt.

Dividend maksetakse välja panga kassast peajuhatuses. Petseri osakonnas ja Jrboska agentuuris äritundide jooksul 1922. a. kupongi vastu.

J u h a t u s: J. Reinthal, esimees.

J. Sitska.

J. Bergmann.

J. Gutmann.

A. Hlūs.

N õ u k o g u: T. Kuusik, esimees.

J. Temant.

J. Kallas.

P. Roog.

J. Anton.

J. Masing.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda. Pikk tän. 2.

I. ZIMMERMANN'I TRÜKIKODA

TALLINNAS, LÜHIKE JALG № 4 ° OMAS MAJAS.
KONETR. 9-24.

Valmistab kõiksugu raamatutrükkimis- ja kõitmisõid, nagu kuukirju, põhikirju, aruandeid, katalooge, prospekte, hinnakirju, broshüüre, kui ka kontori raamatuid. Tabelid ja formulaarid vallavalitsustele, seltsidele, äridele j. n. e., laulatus ja matuse laululehed, kulse-, nime- ja kihlakaardid, kviitungid, apteegi signatuurid, etiketid, volikirjad j. n. e. Vallavalitsuste ja mõisate tarbed ladus alati saadaval.

L. SIMSIWART & Ko.

KONETR. 9-92. TALLINN, PIKK TÄN. 7. TELEGR. aadr.: „SIMSIWARTKO“.

„Esimene Eesti Õliriiete wabrik“

Õliriidest: weekindlad wihmakuued, mantlid, õlikonnad, kimonood, põlled, presendid j. n. e.

puldaniist: põlled, presendid, töökindad j. n. e.

Esimese tegewusaasta (1922) jooksul 4 esimest ja 1 kõrgem : auhind.

Ehituskontor

wõtab oma peale kõlksuguseid ehitus- ja remonttõid, valmistab plaane, teeb eelarweid. Oma ehitusmaterjaalide ladu.

Lubjawabrik

müüb kustutamata lupja suuremal ja wähemal arwul.

Kiwimurd

müüb ehituskiwe ja trepiastmeid.

- - - Hinnad mõõdukad. - - -

ASTORIA

A.-S.

TALLINNAS

KÕIGE SUUREM TUBAKATEHAS EESTIS

PABEROSSID:

SULEIKA - 20 TK. - 30 MK.

TARZAN - 20 TK. - 20 MK.

ASART - 20 TK. - 10 MK.

NÕUDKE IGAL POOL!